

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Cechovní heraldika a sfragistika na Havlíčkovodsku

Martina Kubátová

Bakalářská práce
2008

University of Pardubice
Faculty of a arts

Guild heraldy and sphragistics in Havlíčkův Brod and neighborhood

Martina Kubátová

Bachelor work

2008

Souhrn

Práce nesoucí název Cechovní heraldika a sfragistika na Havlíčkobrodsku je kompletním katalogem památek, které tu po jednotlivých ceších zůstaly dochovány. První část práce se zabývá všeobecným vznikem cechů, jejich organizací, vývojem i konečným zánikem. Jsou zde uvedeny stupně cechovní hierarchie, vysvětleny jednotlivé pozice a neposlední řadě i vysvětleno štěpení jednotlivých řemesel. Práce pokračuje stručnou historií jednotlivých měst a cechů v nich působících. Jedná se však pouze o města, u kterých můžeme doložit existenci cechovních korporací nějakým dochovaným předmětem. Převážnou část práce však tvoří samotný katalog. Abecedně jsou zde seřazena jak města, tak i jednotlivé cechovní organizace a jejich dochované památky. Památky jsou vždy popisovány podle stejného schématu pro čtenářovu přehlednost. Vyústění práce však spočívá ve „studii“ shrnující komplexně situaci řemesel na Havlíčkobrodsku. Je zde uvedena chronologická tabulka památek a graf jejich výskytu v jednotlivých stoletích a celková analýza výsledků bádání.

Summary

The thesis named Guild heraldry and sfragistic in Havlickuv Brod area is complete catalogue of monuments, which are still preserved. The first part of thesis describes general genesis of the guilds, their organisation, progression and finally extinction. There are described the degrees of guild hierarchy, explained of the particular positions and separation of craft industry. The study is continued by conspectus history of the towns and the guilds worked on there. There are included only the towns where is possible to sustain the existence of guilds by some extant subject. Bigger part of the thesis is catalogue. There are the towns, guild organizations and extant monuments ranged in alphabetical order. The monuments are always described by similar way for better orientation. The summary of comprehensive situation in Havlickuv Brod area is main purpose of study. There is included chronology of the monuments, graph of their appearance in each century and total analysis of research results.

Klíčová slova: cechy, heraldika, sfragistika, pečet', katalog.

Na tomto místě bych chtěla poděkovat hlavně panu PhDr. Františku Šebkovi, za jeho trpělivé vedení, poskytování cenných rad a ochotu vždy pomoci. Dále bych chtěla poděkovat řediteli Městského muzea v Chotěboři panu Mgr. Miroslavu Čumplovi za srdečné přijetí a poskytnutí materiálu k sestavení katalogu. Můj dík patří též panu Eduardu Veselému za jeho ochotu a vynaložené úsilí při dohledávání cechovních památek.

Ráda bych také poděkovala své rodině za poskytnutou oporu a svým kolegům za vždy podanou pomocnou ruku.

Obsah

I. Úvod.....	1
II. Cechy a jejich organizace.....	3
II. 1. Vznik cechu.....	3
II. 2. Organizace cechu.....	4
II. 3. Dělení a vznik jednotlivých cechovních řemesel.....	6
II. 3. 1. Řemesla stará.....	6
II. 3. 2. Řemesla nová.....	7
III. Cechy ve městech na Havlíčkovobrodsku.....	8
III. 1. Havlíčkův Bod.....	8
III. 1. 1. Řezníci.....	10
III. 1. 2. Mlynáři.....	11
III. 1. 3. Pekaři.....	12
III. 1. 4. Sladovníci a právováreční měšťané.....	14
III. 1. 5. Soukeníci.....	15
III. 1. 6. Koláři.....	17
III. 1. 7. Krejčí.....	18
III. 1. 8. Ševci.....	19
III. 1. 9. Kožešníci.....	20
III. 1. 10. Hrnčíři.....	20
III. 1. 11. Zedníci a kameníci.....	21
III. 2. Humpolec.....	22
III. 3. Chotěboř.....	22
III. 4. Ledec nad Sázavou.....	24
III. 5. Pohled.....	24
III. 6. Přibyslav.....	26
III. 7. Světlá nad Sázavou.....	27
III. 8. Vilémov.....	28
IV. Cechovní heraldika a sfragistika na Havlíčkovobrodsku.....	29
V. Katalog heraldických a sfragistických památek.....	38
VI. Závěr.....	82
VII. Přehled pramenů a literatury.....	84

VIII. Přílohy.....	85
Havlíčkův Brod.....	86
Humpolec.....	97
Chotěboř.....	98
Krucemburk.....	107
Ledeč nad Sázavou.....	108
Pohled.....	114
Přibyslav.....	114
Světlá nad Sázavou.....	116
Vilémov.....	118
IX. Resumé.....	120

I. Úvod

Cílem práce je vytvoření katalogu heraldických a sfragistických památek cechů na Havlíčkovobrodsku. Heuristický výzkum je prováděn ve Státním okresním archivu v Havlíčkově Brodě, Muzeu hlavního města Prahy a samozřejmě muzejních inventářích měst ve výše uvedené lokalitě. Nalezené předměty budou zkoumány z hlediska sfragistického i heraldického a následně budou zařazeny do katalogu. Pátrání v archivech a muzeích se bude zaměřovat především na vyhledávání pečeti, typářů, praporců a jiných předmětů nesoucích znamení nějaké cechovní korporace. Po nalezení takového předmětu bude proveden jeho detailní popis, datové zařazení a následné přiřazení k příslušnému městu. V katalogu budou města i cechy k nim patřící abecedně srovnány pro větší přehlednost. Během heuristického výzkumu a následného popisu památek bude nutností přihlížet i k relevantní literatuře týkající se tématu.¹

Součástí práce bude i teoretický úvod, zabývající se stručnou historií měst a cechů, které se v nich nacházely. U jednotlivých doložených řemesel bude popsána jejich hlavní pracovní náplň, vznik, ale především jejich působení na Havlíčkovobrodsku. Čerpáním informací z knih, jejichž tematika se zabývá dějinami Havlíčkovobrodka, by mělo dojít k bližšímu popisu každého z řemesel, nebo alespoň řemesel v lokalitě nejrozšířenějších. Tím myslíme detailnější popis jejich existence ve městě, bližší určení jejich sídel, jejich počty k danému roku nebo konkrétní jména osob, které dané řemeslo v určitém roce vykonávaly. Cechovní korporace měly nejen svá pevná pravidla, ale i práva, která museli příslušníci dodržovat. Vyvíjela se v nich cechovní hierarchie a přesné postupy stanovené pro přijímání do cechu. I tato tematika bude v práci podrobněji rozpracována a vysvětlena, co se týká funkcí, rituálů a povinností jednotlivých osob.

Závěrečným shrnutím dosavadního výzkumu bude studie s názvem Heraldika a sfragistika na Havlíčkovobrodsku. V této kapitole dojde ke zpracování a porovnání veškerých dosažených výsledků dosavadního výzkumu. Budou zde zhodnoceny nalezené památky a porovnány, co se týká výskytu cechů v jednotlivé lokalitě. Práce zahrnuje nejen porovnání výskytu, ale i samotné srovnání znamení, která nesou řemesla stejného druhu, jejich postupný vývoj, přejímání znaku a vzájemné ovlivňování se.

„Mezi bohatstvím heraldických památek, zaujímá cechovní heraldika místo nejskromnější, což je také částečně dáno poměrně krátkou dobou jejího trvání.“² Počátky

¹ Seznam této literatury je přiložen na konci práce pod názvem VII. Přehled pramenů a literatury.

² BUBEN, Milan. *Encyklopedie heraldiky*. Praha, Libri 2003, s. 33. ISBN 80-7277-135-3

cechů sahají do 13. století, ale největšího rozmachu dosahují během století 15. a 16. a to hlavně díky tomu, že dochází ke specializaci v mnohých výrobcích. U cechů nacházíme znaky na svících, hmoždířích, truhlách, pečetích, ale svůj znak potřebovaly cechy i k vyřizování své písemné agendy a pro svou prezentaci. Užívání znaků, respektive jeho počátky, se datují ke 14. místy i 15. století.

„Původní cechovní znaky byly pouze ve formě štítů, takže se značně lišily nejen mezi jednotlivými městy, ale samozřejmě i podle jednotlivých zemí.“³ Postupem času je ale patrné jednotlivé ustalování obrazu a figur. V počátcích byly znaky většinou vyjadřovány jednoduchou obecnou figurou, která s řemeslem souvisela. V pozdější době se rozvíjely a doplňovaly. „Nejstarší znaky vznikaly přijetím cechovního společenství, později byly cechovní znaky potvrzovány panovníkem.“⁴

Mezi další zvláštnosti heraldiky cechovní patří i umístění doprovodných figur,⁵ které bývají v tomto případě velice často nad štítem se znamením, což je v heraldice jako takové velice neobvyklé. Cechovní znamení jsou poměrně dost zdobená, můžeme zde nalézt například přilby i s klenoty.⁶ Přilby se nejčastěji objevovaly kolčí nebo turnajské. Klenoty byly v relativně hodně případech shodné se znamením vyobrazeném ve štítě. Nejvíce zdobené cechovní znaky se vyskytují v 16. až 17. století. Co se týká samotného znaku řemesla umístěného na štítě, bývaly to jednoduché předměty, ihned vypovídající o druhu řemesla.

Systém cechů dovršil díky své existenci vývoj rukodělných odvětví. „Svou hierarchií zaručoval cechovní systém kvalitu výrobku vycházejícího z rukou mistra nebo jeho dílny.“⁷

³ BUBEN, Milan. *Encyklopedie heraldiky*. Praha, Libri 2003, s. 33. ISBN 80-7277-135-3

⁴ ZENGER, M. Zdeněk. *Česká heraldika*. Praha, Vyšehrad 1978, s. 149. ISBN 33-505-78

⁵ Jedná se o postavy jinak také zvané štítonoše, kteří většinou drží štít, nesoucí znamení.

⁶ V heraldice to znamená vrchní ozdobu přilby. Sloužila jak na ozdobu, tak aby se bojovníci na bojišti od sebe rozlišili. Měla být nápomocná i při zmírňování nárazů do helmu.

⁷ PETRÁŇ, Josef. *Dějiny hmotné kultury I*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1985, s. 237.

II. Cechy a jejich organizace

II. 1. Vznik cechu

Cech býval privilegovanou korporací živnostníků. Na přelomu 15. a 16. století dochází k hospodářským změnám ve vývoji měst. Cechy se stávají rozhodujícím hospodářským činitelem ve městech. Jejich hlavním úkolem je ochrana práv výrobního oboru na místním trhu. „Jednotlivá řemesla zvolila si znamení či „cejch“, kteréhož užívali na praporech, štítech a pečetidlech a z toho povstalo pojmenování cech.“⁸ Tento název proto pochází od onoho označení, čili cejchu, pomocí jehož se od sebe jednotlivé organizace lišily. Dokud pracovali řemeslníci nesvobodně v robotě, nebylo jim umožněno sdružovat se do různých organizací. Později se však svobodná práce stala nejen jejich právem, ale i povinností, což značně změnilo situaci.

Řemeslníci se nejprve sloučili se stejnými pracovníky v bratrstvo. Členové bratrstva si slíbili ochranu, podporu v nouzi i nemoci a poctivý pohřeb. Jedno bratrstvo si vždy zvolilo jednoho světce za svého patrona a určilo si kapli popřípadě oltář svých bohoslužeb. Později se tato seskupení přeměnila v cech, ale principy svých křesťanských zásad nepřestala uznávat. Cechy měly svá statuta, která jim byla potvrzována panovníkem nebo městskou radou. Měly své řády, které se navzájem svou náplní velice podobaly: obsahují zdůraznění zbožnosti řemeslníků a dodržování jejich vnějších projevů, ustanovení o vlastní práci a její náplni, poměr ke spotřebiteli a ustanovení organizace. S cechovními řády souvisí i nutnost vedení cechovních knih. Byly to knihy, které zaznamenávaly důležité události, výsledky různých porad, schůzí, mnohých ujednání a také nařízení. Z důvodu nutnosti evidence příslušníků jednotlivých organizací začaly vznikat také knihy mistrů, knihy tovaryšů a knihy učňů.

Cechy začaly vznikat na našem území pravděpodobně v druhé polovině 14. století, v Havlíčkobrodském okrese se o nich dochovaly zmínky z doby Poděbradské i Jagellonské.

Cechovní privilegia pro jednotlivá řemesla nebo celá výrobní odvětví ve městech a městečkách našeho okresu vydávali jak čeští panovníci, tak i místní vrchnost. Týkala se především udělování, či potvrzování cechovních artikulí a řádů, propůjčování práva pečetit vlastní pečeti nebo udělování cechovních znaků.

⁸ KLAPKA, Karel. *Cechovní památky*. Ledec nad Sázavou, 1936, s. 7.

„Ránu utrpěla samospráva cechovní, když po bouři stavovské r. 1574 Ferdinand cechům na čas odňal hlavní kus samosprávy, potom vracel zase, ale uvázal si je k větší poslušnosti.“⁹ V roce 1731 byl císařem Karlem V. vydán Generální cechovní patent, který zásadně omezil pravomoc cechů a rozsah jejich výsad. V roce 1739 byl tento patent definitivně potvrzen vydáním generálních cechovních artikulí. Kolem poloviny 19. století se cechy začínají pozvolna měnit na stavovské zájmové organizace. V 60. a 70. letech 19. století, po vydání živnostenského řádu (1859), pozvolna ustupuje význam řemesel a řemeslné výroby a ta je nahrazována levnější, výhodnější a značně rychlejší výrobou v továrnách. Cechovní zřízení bylo definitivně zrušeno 20. 12. 1859 a tím zanikla veškerá svébytná organizace řemeslné výroby, která dříve silně ovlivňovala jak hospodářský, tak společenský život ve městech.

II. 2. Organizace cechu

V čele každého seskupení řemeslníků stál cechmistr a tzv. starší mistři a mistři. Mladší mistři a tovaryši tvořili základ. Tovaryš, který se chtěl ucházet o přijetí do některého ze spolků, musel mít při sobě list, dokazující jeho vyučení na některý z nástrojů. Pokud tomu tak nebylo, býval často považován pouze za chudáka nebo tuláka. V 16. století existovaly tzv. tovaryšské hospody, kde se scházeli starší mistři a mladí chlapci a diskutovali zde o problémech spojených s řemeslem. Nezaměstnaný mladík přišel do této hospody a optal se, zda je zde mistr, který momentálně nemá pomocníka. Pokud tomu tak bylo, stal se mladík jeho tovaryšem. Tovaryš byl vždy přijímán obřadným přivítáním, které doprovázela mnohá řemeslná hesla a říkadla. Mzda tovaryše starého zhruba 15 let se pohybovala okolo 6 – 9 míšenských grošů za týden, chlapec u mistra samozřejmě jedl i spal, takže peníze, které si vydělal byly pouze pro jeho potřebu.¹⁰ Pomocníci se nesjednávali na delší dobu, často se jednalo pouze o pár neděl s výpovědní týdenní lhůtou. Šlo na příklad o období sklizně obilí, kdy bylo zapotřebí více pracovních sil, aby se vše včas stihlo sklidit. Pokud se někdy stalo, že by tovaryš utekl bez výpovědi, stával se automaticky psancem a všude, kde se pokusil ucházet o nové místo, nebyl přijat. Koncem 15. století se začíná projevovat nespokojenost s výší platového ohodnocení. Roste počet ženatých tovaryšů, kterým se začíná říkat „kárníci“, protože se svou rodinou vandrovali z místa na místo. Podle toho, kde byla momentálně práce, se na čas usazovali.

⁹ WINTER, Zikmund. *Zlatá doba měst českých*. 2. vydání. Praha, Odeon 1991, s. 218. ISBN 80-207-0244-X

¹⁰ Výše uvedené mzdy je datována k roku 1570.

Na nejnižším stupni cechovní hierarchie byli učedníci. Jednalo se o malé chlapce, mnohdy i pouze pětileté, které cechmistr přijímal před ostatními mistry. Samozřejmě pro přijetí učedníka bylo zapotřebí též finanční hotovosti. Jak dlouho se chlapec učil, záleželo pouze na jeho šikovnosti a spokojenosti mistra. Jelikož každé řemeslo vyžadovalo jinou zručnost, byla i doba vyučení různá. Když už byl učedník vyučen, zůstával ještě po nějaký čas u svého mistra, aby mu svou prací vynahradil dobu, po kterou ho mistr sám učil. Mistr měl k chlapci otcovské právo, což znamenalo, že ho učeň musel na slovo poslechnout a on ho mohl v případě prohřešku trestat nejvýše dvaceti ranami. „ Když se učedník doučil, mistr oznámil cechu, že poctivě svůj čas uloženy vystál, že mu dává za vyučenou, což zapsáno v knihy. Přitom všickni mistři v cechu tázáni, vědí-li co zlého o tom vyučenci. Potom cechmistr k němu promluvil řeč napomínací, jak se má chovati, stana se tovaryšem. Nesmí býti pyšným, má uctivě klobouk smekati, má býti u mistra v jídle nevybíravý, nesmí ho pomlouvati, co není jeho má nechat ležeti.“¹¹ Následně tovaryš obdržel jméno a mohl jít hledat práci k jinému mistrovi.

Nejvyšším postavením byl cechmistr. Cechmistr ochraňoval a spravoval cechovní pečeť, písemnosti a samozřejmě cechovní pokladnici, která měla uctivé jméno „ matka pokladnice“. Od konšelů jim byla dána soudní pravomoc nad ostatními členy spolku, ta se však týkala jen věcí řemesla. Byli odpovědní za dobře provedenou práci ostatních řemeslníků, protože konšelé dbali na to, aby lidé nebyli šizeni. Cechmistři předsedali valným hromadám, na nichž se mistři dohadovali o věcech týkajících se řemesla a na nichž se konal i soud. „Rovnali spory mezi členy cechu a tovaryši a vyřizovali i jiné sporné záležitosti cechovní. Usvědčený byl odsouzen k pokutě peněžité – aneb byl povinen odvést určité množství vosku, z kterého zhotovovaly se svíce pro účele cechovní neb církevní. Bylo-li provinění těžší, byl obžalovaný zavřen do šatlavy – ba zbaven i práva řemeslo provozovati. Odvolání z usnesení cechu vyřizovali konšelé.“¹² Cechmistr rozhodoval též o přijímání do cechu a samozřejmě také o vylučování z něj.

Přístup do cechu byl poměrně zajímavým rituálem. Zpočátku se jednalo o snadný a nijak finančně nákladný krok, platil se pouze symbolický peníz. Se vzrůstajícím počtem mistrů však rostl i vstupní poplatek a od roku 1357 byla každému zájemci ukládána zkouška. Pokud zkoušku zájemce splnil a zaplatil vstupní poplatek, mohl být přijat do cechovní organizace. Řemesla si zakládala na své cti, a tak každý kandidát musel přinést list, kterým doložil poctivost rodu, z kterého pochází. V počátcích zde platila zásada, aby řemeslo

¹¹ WINTER, Zikmund. *Zlatá doba měst českých*. 2. vydání. Praha, Odeon 1991, s. 225. ISBN 80-207-0244-X

¹² KLAPKA, Karel. *Cechovní památky*. Ledec nad Sázavou, 1936, s. 8.

živilo všechny stejně poctivě a každý tedy měl výnos ze své vykonané práce. Postupem času se však cechmistrů snažili zabránit vstupu do korporace novým členům stále se zvyšujícími přijímacími poplatky, které už pro mnohé byly neúnosné.

II. 3. Dělení a vznik jednotlivých cechovních řemesel

„Štěpení řemesel představovalo poněkud jinou formu, než je novodobá dělba práce. Někdy v cechovním řemesle bývá příprava surovin oddělena od zpracování: jedna dílna nehotovila celý výrobek od začátku do konce. Velmi tu záleželo na složitosti výrobního procesu, na tom, kolik v něm bylo samotných úkonů. Od 15. století se předešlá rozštěpenost řemeslné výroby měst opět zredukovala.“¹³

II. 3. 1. Řemesla stará

S růstem počtu obyvatel a rozvojem kultury docházelo k narůstání nároků a poptávky po nových výrobcích. Se vznikem nových měst vznikala i nová řemesla. Mezi jedny z prvních řemesel jsou řazení soukeníci, kteří vyráběli sukna mnohých druhů a barev. Látka byla potřebná pro odívání, ale i jako součást zařízení domácností, proto bylo soukeníků na malém městě často i několik. Dalším početným řemeslem ve městech byli řezníci. Zpočátku si byli obyvatelé zvyklí chovat a zabíjet dobytek sami, ale postupem času se tohoto práva ve prospěch řezníků vzdali. Cech řeznický měl jedno z předních postavení ve městě, a proto je považován i za řemeslo neodmyslitelně spjaté s existencí každého města. „V Praze na Starém a Novém městě za Karla IV. bylo na 200 řeznických krámů. Ve městech vesnických počítá se tou dobou po 30-40 krámech. V 15. století, počítá se na 18 domů jeden řezník.“¹⁴ Dalším z velmi rozšířených povolání byl pekař, který se staral o zásobování obyvatel čerstvým pečivem. Řemeslo sladovníků můžeme též považovat za neodmyslitelnou součást každého města. Mnohý obyvatel města si pivo pro svou vlastní potřebu vařil sám ve svém domě, postupem času se to však stalo nevyhovujícím a vytvořilo se tak příhodné místo pro rozkvět sladovnického a pivovarského cechu. S pivovarnictvím velmi úzce souvisí řemeslo šenkářů a krčmářů. Zcela odlišní zůstávali mlynáři, ti se začali osamostatňovat až během 16. století,

¹³ PETRÁŇ, Josef. *Dějiny hmotné kultury I*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1985, s. 238. ISBN 80-7184-085-8

¹⁴ WINTER, Zikmund. *Zlatá doba měst českých*. 2. vydání. Praha, Odeon 1991, s. 201. ISBN 80-207-0244-X

jelikož po dlouhou dobu bylo zřízení si vlastního mlýnu velmi nákladnou záležitostí. Dále se ve městech objevují kožišníci, hrncíři, kováři nebo dokonce cínaři. Z cínařů se vyvinul zvonař. Se vším, co se týkalo kovu a jeho úpravy, samozřejmě souviselo řemeslo kovářské. Stejně staré povolání jako kovářské byla práce tesařská, obě dvě živnosti byly nepostradatelné při budování nových měst. Práce malířské a stavitelské jsou též považovány za velmi staré. Odhaduje se, že existovaly ještě dávno před výstavbou měst. Potřebovali je totiž mniši při výzdobách svých chrámů. Dalším starým povoláním byli lazebníci. Již naši předci si dokázali vychutnat pohodlí lázní, tudíž není překvapením, že tyto služby byly velmi vyhledávané. Jedním z posledních tradičních řemesel bylo tkalcovství plátna.

II. 3. 2. Řemesla nová

Z těchto jednotlivých řemesel se dále štěpila řemesla nová. Mnohdy však můžeme říci, že vznikala řemesla až zbytečná a často tak samovolně zanikající, protože neměla uplatnění.

Od soukeníků se postupem času oddělili postřihači, ti stříhali nůžkami, dále pak rukavičníci, kloboučníci, biretníci a punčocháři. Samozřejmě i tato odštěpená řemesla se dělila dále, například od kloboučníků se během 16. století oddělili šmukýři a pernaři. Toto povolání se zabývalo zdobením jak pánských, tak dámských klobouků. Od krejčích můžeme pozorovat odštěpení hned několika skupin jako na příklad hancíři, (šili kalhoty), kabátníci, kytléři (šili dlouhé sukně z hrubé látky), župičáři (šili spodní sukně), ornátníci, pláštníci, měšečníci, toboláři. Mezi další silně rozdrobená povolání patřili ševci. Jako ševcovské „odnože“ můžeme označit koželuhy, sedláře, řemenáře, uzdaře, pasíře, knihaře. Koželuzi se dále rozdělili na pergameníky (vyráběli pergamen) a jircháře (vydělávali kůži na bělo). Velmi široké spektrum povolání vzniklo dělením kovářů. Byli to mečíři, zámečníci, hřebíčníci, jehláři, nožíkáři, šípaři, nožíři, platněři (vyráběli krunýře nebo brnění), helměři, brníři, puškaři, flašnýři (vyráběli nádoby nebo lucerny z plechu). Od flašnéřů se „odtrhli“ klempíři, struhadelníci. Tesař, který se živil obráběním dřeva se rozrostl o postelníky, neckaře, stoličníky, kolebečníky, šindeláře, koláře, řezbáře, štítaře, soustružníky, kolovrátníky, lůžkaře a houslaře. Velmi zbytečné dělení se objevuje u pekařů. Oddělují se od nich mazanečníci, koláčníci, kobližníci, oplatečníci, perníkáři nebo caletníci (měli povolení zadělávat těsto medem). Od perníkářů se odpojili cukráři a konfektáři, kteří různými ozdobami zdobili cukroví.

Mezi úplně nová řemesla patřili svíčníci a mydláři. Vznikala spolu s rozvíjející se kulturou stejně jako dlaždiči. Po husitských válkách vzniká nová živnost založená na

principu zahřívání a ochlazování lihových par. Byli to vinopalníci. S potravinářstvím mělo dost společného i řemeslo paštikářů, které vzniklo za doby Rudolfovy, doby přepychu. Paštiky se v té době dělaly tak, že se do těsta rozdrobilo maso a společně upeklo. Již hotové se posléze paštiky drobily na dorty a jiné pokrmy.

III. Cechy ve městech na Havlíčkovobrodsku

Pod oblast Havlíčkovobrodsku spadá poměrně velké množství zajímavých městeček, kde se v minulosti nacházela značně hustá síť cechovních řemesel. Množství dochovaných památek je zde ale už věci naprosto odlišnou. Mnohdy jsou předměty tak silně poškozené, že není možné určit, ke kterému z cechů patří. Často se také dochoval pouze popis předmětu, ale předmět samotný už ne. Jak bylo již v úvodu řečeno, práce se bude zabývat pouze oblastmi, u kterých můžeme existenci cechů doložit nalezenými předměty.

III. 1. Havlíčkův Brod

Město Havlíčkův Brod se rozkládá v údolí a na přilehlých svazích lemujících řeku Sázavu v Českomoravské vrchovině.

V místě, kde Haberská kupecká stezka procházela mělčinou na řece Sázavě, byla roku 1234 založena hornická osada Brod. Svě jméno dostala proto, že se tady Sázava dala v jediném místě bezpečně přebrodit i s náklady kupců. Tato osada se později stala významným jádrem nového města, které vybudovali páni z Lichtenburku. „V roce 1261 byl už Brod městem a městská práva mu byla potvrzena r. 1278.“¹⁵ Do rodu Lichtenburků patřil i nejznámější z pánů, pan Smil. Podle něho bylo i město pojmenováno Smilův Brod. Přibližně v roce 1308 pak bylo přejmenováno na Německý Brod. Toto pojmenování úzce souviselo s rozvojem nalezišť stříbra a tzv. stříbrnou horečkou v okolí města. Nálezy stříbrné rudy vyvolaly příliv německých horníků, kteří začali okolí kolonizovat. V roce 1331 povýšil Jan Lucemburský Německý Brod na hornické město a Karel IV. jej zařadil později do počtu královských měst.

¹⁵ LIŠKA, Karel – MUCHA, Ludvík. *Klíč k našim městům*. Praha, Práce 1979, s. 97.

Období hornické slávy však netrvalo dlouho. Stříbrné žíly byly pouze pod povrchem a byly hodně brzy vyčerpány. V 2. polovině 13. století bylo nalezeno stříbro u Kutné Hory a veškerý zájem se přesunul tam. Německobrodské doly upadaly a chátraly. Hornická činnost sice upadala, za to se ale začínala rozvíjet činnost řemeslná. V lednu roku 1422 při druhé křížové výpravě bylo město dobyt a zničeno husitskými vojsky. Podle pověsti po této katastrofě nebylo po dlouhých sedm let v Německém Brodě živé duše. V roce 1471 se zde však koná sněm české a moravské šlechty, který připravoval volbu nového krále. Nový rozmach města nastal v 16. století, kdy zde vzniká nejvíce cechů a roku 1637 je Německý Brod povýšen na město královské.

Další pohromou pro město byla třicetiletá válka spojená s vpády Švédů. V roce 1742 bylo město obsazeno saským vojskem. Naopak nejvíce rozvoji města pomohla stavba železnice, která se uskutečnila v 19. století. Název Havlíčkův Brod město dostalo v roce 1945.

„O obchodním podnikání měšťanů jsme dobře informováni z nejstarší městské knihy trhové z 2. poloviny 14. století. Zápisy v této knize ukazují na sociální složení obyvatel města. Vedle majetných vrstev městského obyvatelstva existovala početná společenská vrstva městské chudiny, o té však nejsou zprávy.“¹⁶ Druhou nejmajetnější vrstvou byly řemeslníci, konkrétně řezníci, soukeníci, mlynáři a pivovarníci. Řezníků bylo v té době 23, soukeníků 18, mlynářů 16. Řezníci své artikule obdrželi již 29. 5. 1605 též od purkmistra Německého Brodu. Nejstarší písemná zmínka o tomto cechu však pochází už z roku 1533, jedná se o koupi domu zvaného „Kytlof“ právě cechem řeznickým. V roce 1576 ho pak od cechu odkoupil Ondřej z cechu zednického za 100 kop.

Velmi významná byla řemesla vyrábějící potraviny, vedle výše zmíněných řezníků, přála poloha města také mlynářům a pekařům. Jelikož se město nacházelo na toku řeky Sázavy, nacházíme zde již v polovině 14. století osm mlýnů. V dnešní době však můžeme určit polohu pouze pěti. Mezi nejznámější patřil mlýn Dlabačovský. Pekaři své řemeslo provozovali ve svých krámech. 4. 5. 1558 jim byly radou města potvrzeny artikule. To je též nejstarší listina, která se u tohoto cechu v Havlíčkově Brodě dochovala. Neméně početně silné řemeslo v Německém Brodě byli i sladovníci, kteří vařili pivo pro širokou veřejnost. Na počátku 15. století bylo domů , kde se vařilo pivo, napočítáno 33. Na místě jednoho z nich stojí v dnešní době pivovar Havlíčkova Brodu.

¹⁶ SOCHR, Jiří. *Havlíčkův Brod v době předhusitské*. In Havlíčkovobrodsko. Havlíčkův Brod, 1989, s. 10.

III. 1. 1. Řezníci

Již ve středověku se u nás začaly formovat skupiny řemeslníků zabývajících se porážením dobytka. Řezníci se u nás s největší pravděpodobností objevují okolo 13. století. Často proti svým nepřítelům bojovali pomocí sekyr a za svou statečnost si vysloužili jako svůj znak dvouocasého lva v červeném poli s řeznickou sekyrou¹⁷ v tlapách. V roce 1357 obdrželi artikule, které obsahovaly šest základních ustanovení: např. o slušném chování nebo o trestech za nestydatost páchanou na ženách (tyto artikule se však týkaly řezníků pražských. Řezníci žijící v Havlíčkově Brodě se jejich udělení dočkali až 29. 6. 1605). Roku 1359 dostali od Karla IV. privilegia na vlastnictví masných krámů a také pokyny, kolik z nich mají ročně platit královské komoře. Všichni řezníci ale nemuseli mít svůj vlastní obchod. Každý prodával, jakým způsobem chtěl. Na městské radě si však vymohli právo, aby se již nové obchody nepřistavovaly. V této době můžeme hovořit o dvojích typech řezníků, o kramářských a o čekatelích. Když měla krámy ve správě obec, každoročně se o jeho obsazení losovalo. V ostatních případech se čekalo na úmrtí majitele.

Ukázka ceny takového obchodu: „Řeznický krám v Praze byl koncem 15. století hodnocen po 20 kopách českých. V 16. století cena krámu ztelně stoupla. V r. 1579 byly malostranské krámy po 60, 70, ale i 90 kopách. Staroměstské krámy byly v ten čas a začátkem 17. století ceněny od 100 do 200 kop.“¹⁸ V dobách vlády Lucemburků se k cechovnímu řemeslu řezníků začínají počítat i huntýři¹⁹. Rozpory mezi řezníky a huntýři trvají po celou dobu trvání cechovního systému. Huntýři se ale stali zdravou konkurencí pro cechovní řemeslo. Na trzích se prodávalo nejen maso ale i masné výrobky jako jitrnice a jelita. Někdy se stávalo, že díky této výrobě se od řezníků začala oddělovat další řemesla jako sádelníci, lojovníci nebo uzenáři. Postupem doby bylo čím dál častější, že si měšťané mohli řezníka najmout na vlastní porážení dobytka.

Jeho nejdůležitější činností bylo nakupování dobytka. Museli mít dobře vyvinutý odhad, aby nekoupili nemocný nebo jinak poškozený kus. Obcházeli vesnice a statky a skupovali dobytek. Způsob jeho zabíjení byl podobný jako dnes v malochovech. Zvíře se většinou nejspíš omráčilo a potom píchlo buď nožem nebo mu byl vražen hřeb mezi oči.

¹⁷ V popisech cechovních předmětů je nazývána jako siročina.

¹⁸ JANOTKA, Miroslav – LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla vyprávění o lidech a věcech*. Praha, Svoboda 1984, s. 30.

¹⁹ Měli charakter živnostenského práva. Nebyli to plnoprávní řezníci, často byli omezováni. Např. na trh mohli pouze jedenkrát týdně a měli podřadnější místa i zboží. Jejich název se odvozoval od slova hunt – necky, vozík.

V Německém Brodě na přelomu 14. a 15. století působilo 23 řezníků. Řezníci v Německém Brodě, stejně jako ti pražští, nesli znamení dvouocasého lva s řeznickou siročinou vyobrazené v ozdobném štítě. Provozovali svou činnost na jižní straně náměstí, kde existovalo několik masných krámů vedle sebe.²⁰ Toto řemeslo se většinou nesdružovalo v cech s dalšími řemesly. V Německém Brodě není žádný takový příklad, kde bychom našli znamení řezníků s spojené např. se znamením mlynářů. Památek zachovaných po tomto cechu není mnoho. Z roku 1653 je to litinový hmoždíř, zdobený znaky řemesla²¹, z roku 1728 je to dřevěná ferule, nesoucí též znaky řemesla.²² Nejmladší dochovanou památkou je praporec, s typickým vyobrazením dvouocasého lva se siročinou v ozdobném štítu. Ten pochází z roku 1803 a z důvodu zchátralého stavu byl restaurován a následně zarámován.²³ Jak bylo již výše zmíněno první písemná zmínka, dokládající existenci tohoto cechu, pochází již z roku 1533.

III. 1 . 2. Mlynáři

Neméně rozšířeným řemeslem byli mlynáři. „ Při zpracování obilí se v průběhu posledních několika tisíciletí setkáváme s rozličnými způsoby drcení a mletí zrna. Původní snad nejjednodušší formu představuje drcení obilí na rovném nebo mírně zahluobeném kameni malým ručním drtidlem.“²⁴ Mlynářství má velice dlouhou a rozšířenou tradici. Toto řemeslo se však mohlo plně rozvíjet až s vynálezem mlýna. Za nejstarší podobu tohoto zařízení můžeme považovat mlýn, který byl uváděn do pohybu tažnými zvířaty, zejména voly, koni nebo osli. Podle typu tažných zvířat byl i často pojmenováván. Velký zlom pak znamenalo využití vodní nebo větrné síly k pohonu mlýnského kola. Výše uvedená zařízení jsou u nás však běžná až v průběhu 15. století a můžeme jich nalézt hned několik typů. Např. drnčák (mlýn na vrchní vodu), podrybní (mlýn pod větším rybníkem), pořiční (mlýn vystaven na břehu řeky) nebo větrný, též nazývaný holandský.

Mlynář musel nejen umět mlít obilí, ale i mlýn postavit. Náleželo jim právo stavět veškeré stroje, které poháněla voda. Mlynářské řemeslo se do měst dostávalo velice těžko. Buď město obdrželo právo si mlýn vystavět a dát ho pak do pronájmu mlynáři, nebo ho dostalo darem. Zpočátku nemůžeme o sdružování v cech hovořit, aktuální začalo být až za vlády Lucemburků. Je to doba, kdy se toto řemeslo začíná rozvíjet a rozrůstat. Velice

²⁰ Řezníkům po dlouhou dobu patřil dům č.p. 91, který se dnes ještě na náměstí nachází

²¹ V příloze obrázek číslo 22 a 23 – dále jen viz. č.

²² viz. č. 21

²³ viz. č. 20

²⁴ JANOTKA, Miroslav - LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla vyprávění o lidech a věcech*. Praha, Svoboda 1984, s. 34.

zajímavé je, že se mlynáři sami mezi sebou dělili do kategorií podle majetku a společenského postavení

- a) služba náhlební
- b) nájemci mlýnů
- c) úroční mlynáři
- d) mlynáři s vlastním mlýnem

Cena mlýnů v jednotlivých obdobích se rapidně měnila: „Kouřimští koupili roku 1509 malý mlýn k obci za 224 kop míšenských a v roce 1532 veliký mlýn za 1200 kop míšenských.“²⁵

Jak je již výše zmíněno, v 2. polovině 14. století bylo mlynářů ve městě 16. Sdružování se v cechovní organizaci je však u tohoto řemesla záležitost až začátku 16. století. Německý Brod byl svou polohou pro mlynáře velice příhodný. Z důvodu blízkosti řeky Sázavy a potoků, zde byl hojný počet mlýnů. V 2. polovině 14. století jich bylo napočítáno osm a u pěti z nich můžeme určit, kde se nacházely. Artikule byly tomuto cechu uděleny 4. 5. 1558 městskou radou Německého Brodu. Byly uděleny pro společný cech mlynářů, perníkářů a pekařů. Zároveň jsou první písemnou zmínkou týkající se existence tohoto cechu na Havlíčkovobrodsku.

Mlynáři užívají nejčastěji ve znaku mlynářské kolo. Na rozdíl od řezníků se velmi často sdružují společně s pekaři nebo perníkáři. Z roku 1700 se dochoval typář, který patřil pouze mlynářům a nesl tedy pouze jejich znak – mlýnské kolo. Tento typář má velmi zdobené pole, nachází se tam tři štítonoši nesoucí štít se znakem mlýnského kola.²⁶ Dále se dochoval pouze popis pečeti, datované někdy začátkem 18. století, která patřila též pouze mlynářům. Z roku 1715 se dochoval popis pečeti již společného cechu mlynářů a pekařů. Ve štítě jsou umístěny znaky obou řemesel a to preclík a mlýnské kolo. Z roku 1651 se dochoval smeták vyřezávaný ze dřeva a patřící společnému cechu mlynářskému a soukenickému, což je zřejmě výjimečné spojení v oblasti Havlíčkovobrodsku. V žádných jiných městech nebo vesnicích se podobné spojení neobjevilo.²⁷ I samotné dochování mlynářského a soukenického smetáku je na Havlíčkovobrodsku ojedinělé.

²⁵ JANOTKA, Miroslav – LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla vyprávění o lidech a věcech*. Praha, Svoboda 1984, s. 38.

²⁶ viz. č. 10

²⁷ viz. č. 12

III. 1. 4. Pekaři

Pekařství existovalo už i ve starém Římě nebo Řecku. U nás můžeme nalézt pekaře jako dvorské řemeslníky už v 11. století a postupně se jejich počet zvyšoval. První pekařské artikule jsou nám známy z roku 1338 a jedná se o řemeslníky z Netolic. Největší rozmach jejich působení však nastupuje v průběhu 15. století. Z dobových pramenů se dozvídáme, že toto řemeslo společně z řezníky patřilo mezi nejbohatší. Často byli pojmenováni podle typů výrobků, které pekli. Ne každý pekař totiž vyráběl všechno. Ti, co na příklad pekli koblihy, se nazývali kobližníci, ti, co pekli koláče, byli koláčníci. Odlišným typem byli pecnáři²⁸. Pokud bylo ve městě mnoho příslušníků tohoto řemesla, byla jejich výroba upravována cechem nebo konšeli. Každý měl vymezené druhy pečiva, které mohl péci, ale nic jiného už upéct nesměl. Dále si stanovili, kolika místy mohou sedět na trhu – ve vlastním městě to byla dvě místa, v cizím jedno. Tak to fungovalo i v Havlíčkově Brodě, na trzích, konajících se každý týden, mohli pekaři sedět dvěma místy.

Existovalo několik druhů chleba, které se vyskytovaly na trhu. Byl to chléb bílý (ten byl z pšenice), rezný (vyroben ze žita) říkalo se mu také pecnový. Na rozdíl od dnešní doby, byla váha pečiva dosti relativní. Největší byl chléb, o polovinu menší potom žemle a nejmenší byla houska. Dále se tu nacházely preclíky, mazance, koláče nebo henzlíky. Každému pekaři velice záleželo, aby jeho chléb byl dobře vypečený, chutný a čistý, proto se na jeho výrobu velmi dohlíželo. Takové samotné vytápění pece, bylo považováno za největší dovednost, protože podle toho chléb vypadal. Nad pekaři byl vykonáván přísný dohled prostřednictvím úřadů. Pokud se přišlo na to, že šidí lidi, byl zavázán do pytle a máčen ve studené vodě.²⁹ Pod přísným dohledem byla i kvalita mouky. Musela se dodávat podle všeobecně daných ceníků a pekař z ní musel vyrobit pouze předepsané množství pečiva.

V Německém Brodě byl počet pekařů nemalý, patřili k poměrně rozšířeným řemeslům. Stejně jako ostatní řemesla, začali se i pekaři sdružovat v cech ke konci 14. a počátkem 15. století. V Brodě se v polovině 15. století připomíná 12 pekařů. Artikule byly cechu však potvrzeny až 5. 4. 1558 radou města Německého Brodu, a to společně s již výše zmíněnými mlynáři a perníkáři. Tato listina se jako první zmínka o tomto cechu dochovala.

„Pekaři prodávali své výrobky v chlebných krámech, které bývaly pod loubím na rynku.“³⁰

Zmíněny tu byly i profese jako mazanečníci nebí koláčníci. Typickými a hojně používanými

²⁸ Nevyučení pekař, který pekl hrubý žitný chléb pouze veliký, malý péci nesměli. Byli konšely silně omezováni, směli chléb prodávat pouze dvakrát týdně a přespolní směli na trh pouze jednou týdně.

²⁹ Takový příklad se stal v Havlíčkově Brodě, místní pekař Koudela šidil lidi malými houskami. Za trest musel z ukradených peněz na vlastní náklady postavit na náměstí kašnu, ve které byl vymáčen. Kašna je pojmenovaná po něm Koudelova.

znaky pro pekaře byl preclík, housky a nebo vánočky. Jak bylo již výše uvedeno, nejčastěji se nacházeli v cechu společně s mlynáři, jelikož jejich řemesla spolu úzce souvisela. Od samotného pekařského cechu se dochovala ferule z roku 1728, jejíž zvláštností je materiál zhotovení. Oproti ostatním je jediná vyrobena z keramické hlíny.³¹ Pečeť pekařů není dochována, jednalo se o pečeť společnou s mlynáři, dochoval se pouze její popis. Pekaři sídlili v Německém Brodě v ulici jdoucí jižně z náměstí, dnes nazývanou Dolní ulice. Zde je na stěně v chodbě domu umístěn znak cechu pekařského v podobě preclíku a vánočky. V pramenech se hovoří o existenci ještě několika obchodů v blízkosti náměstí, ani jeden však není přesně místně určen.

III. 1. 5. Sladovníci a právováreční měšťané

Toto řemeslo má mnoho zvláštností souvisejících s povahou jejich práce a hlavně výsledným produktem, který byl nepostradatelným pro výrobu piva. Jako si mohl každý péct sám chleba, bylo možné i v prvopočátcích si sám vařit pivo. Nebylo tedy neobvyklé, že si skoro každý měšťan dělal své pivo u sebe v domě. Vaření tohoto moku bylo dlouhou dobu chápáno jako obchodní živnost. Postupem času však začali bohatí měšťané budovat velké sladovny a pivovary a drobné sladovníky si pak na práci najímali. Člověk, který se věnoval sladovnictví, mohl vedle této činnosti vykonávat ještě jiné řemeslo, což u jiných řemesel možné nebylo.

Sladovnické cechy vznikly poměrně pozdě. Vznikají hlavně z popudu mistrů, kteří byli v nájemném nebo zaměstnaneckém poměru k bohatým měšťanům. Nové cechy byly rozděleny na tři skupiny podle sociálního postavení:

- a) majitelé domů, kde bylo sladovnické nebo pivovarnické zařízení
- b) obchodníci s pivem
- c) sladovníčtí a pivovarští mistři, kteří byli najímáni

Až v druhé půli 15. století se podařilo všechny právovárečné měšťany stmelit do cechů a tím přijmout společná pravidla a zásady. „O důležitosti pivovarské produkce svědčí mimo jiné i vznik zvláštního úřadu osmipánů. Byli to vlastně městskou radou vybraní cechmistři, kteří kromě kontrolního dohledu nad produkcí a její kvalitou, měli až do roku 1783 povahu specializovaného úřadu městské správy, na který byla delegována i soudní

³⁰ SOCH, Jiří. *Havlíčkovobrodsko: Havlíčkův Brod v době předhusitské*. Havlíčkův Brod, Okresní muzeum Havlíčkův Brod 1971, s. 16.

³¹ viz. č. 15

pravomoc. Soudily se zde spory uvnitř cechu, ale i projednávání všech stížností na pivo, nekalé praktiky při jeho prodeji atd.³²

Piva se u nás dělila na dvě velké skupiny. Byla to piva bílá, která se vyráběla z pšeničného sladu, byla sladší, hustší a výživnější. Druhou skupinou byla piva tmavá, vyráběná z ječmenného sladu, ta byla hořčejší a s větším množstvím alkoholu. Pivu tmavému se také říkalo ležák³³, tento název je znám i ze současnosti. Z určitého množství sladu se smělo vařit zase jenom určité množství piva. To, co se uvařilo nad rámec, bylo považováno za nekvalitní a smělo být prodáváno pouze se slevou. Sladovníci a pivovarníci byli velice žádaným řemeslem, jelikož pivo se nikdy pít nepřestalo.

Měšťané právováreční i sladovníci byli v Německém Brodě velmi rozšíření. Pivo se nevařilo pouze pro svou vlastní potřebu, ale i pro širokou veřejnost. Každý právovárečný měšťan v Brodě měl ve svém domě krom pivovaru i vlastní sladovnu. Pivovarů a sladoven bylo v 15. století napočítáno 33 (myšleno společných domů). „Podle zápisů v městské knize můžeme lokalizovat pouze některé sladovny v Brodě a to v ulici Soukenické a na Koňském trhu.“³⁴ Dochovaných předmětů však po těchto ceších není mnoho. Z roku 1727 se dochovala pivovarská ferule, vyrobená ze dřeva.³⁵ Z roku 1826 je nám z popisu známa sladovnická pečeť, která nese znaky dvou zkrížených sladovnických lopat. Není znám případ, kdy by tyto cechy v Německém Brodě byly sloučeny a užívaly společného znaku.

III. 1. 6. Soukeníci

Druhým v Havlíčkově Brodě nejrozšířenějším řemeslem byli soukeníci. Řemeslo soukenické představovalo souhrnný pojem, který zahrnoval úplný začátek práce, v podobě vyhotovení vlny, až po fázi konečnou - vyhotovení sukna. Soukenické řemeslo se u nás objevuje již ve 13. století společně se zakládáním měst. Značný vliv na rozvoj tohoto řemesla mělo pozvání soukeníků z Flander Přemyslem Otakarem II., kteří se u nás usadili a učili domácí soukeníky novým technikám. Počátkem 14. století můžeme hovořit o vysoké kvalitě našich suken. Velmi vyhlášené bylo např. sukno z Jindřichova Hradce. Kvalita sukna byla určena počtem přivěšených pečetí. Čím jich bylo více, tím bylo kvalitnější.³⁶

³² HRDLÍČKA, Jakub. *Pražská heraldika*. Praha, Public History 1993, s. 127. ISBN 80-901432-8-8

³³ Měl větší obsah chmele a vznikal dlouhým skladováním. k jeho uchování se doporučovaly cizokrajné přísady jako ebenové dřevo, aloe nebo hřebíčkový olej.

³⁴ SOCH, Jiří. *Havlíčkovobrodsko: Havlíčkův Brod v době předhusitské*. Havlíčkův Brod, Okresní muzeum Havlíčkův Brod 1971, s. 15.

³⁵ viz. č. 16

³⁶ Nejvíce mohlo být přivěšeno osm pečetí, to značilo nejvyšší kvalitu.

Mezi soukeníky existovala odjakživa výrazná dělba práce. Rozdělovali si mezi sebe přípravu vlny, přípravu vlny v přízi, tkaní, valchování, snování, barvení a postříhování. Nejdůležitější však bylo sehnat materiál. Vlna se používala převážně z ovcí. Ovce se stříhaly ke konci dubna a začátkem září. Letní vlna byla dražší než ta zimní, protože byla považována za měkčí, tudíž kvalitnější. Ovce, před tím než byly stříhány, měly být řádně umyty a odděleny ovce od mlád'at a beranů. Na kvalitě se také odráželo, zda byla vlna střižena z živého nebo mrtvého kusu.

Soukeník musel ostříhanou vlnu ještě jednou řádně vyprat, a to ve čtyřiceti dílech vody a jednom dílu mýdla. Pokud byla vlna hodně znečištěna, přidávala se místo mýdla do teplé vody shnilá lidská moč. Moč se pak musela z vlny vytloukat, dokud vlna nebyla bílá. Soukeník pak vlnu vyždímal a rozložil aby uschla. Vlna musela být roztríděna podle kvality a česána, aby se zbavila žmolků. Ta horší se zpracovávala na sukno, ta kvalitní potom na jemná sukna, která se následně ještě dobarvovala. Aby byla sukna pro soukeníka dostatečně ohebná, mastil je olejem nebo máslem a následně je bil holemi, aby se olej dobře rozmístil. Po dokončení práce se látka naskládala do košů a byla připravena k dalšímu užití.

Jak bylo již výše zmíněno, patřili soukeníci k jednomu z nejrozšířenějších řemesel v Německé Brodě. Soukeníci jsou zde řazeni k řemeslům s nejstarší tradicí. Sídlili v jižní části města nazývané V rámech, pojmenované podle dřevěných ráků na napínání suken, které tu byly rozmístěny. Toto pojmenování se používá dodnes. Dochovala se soukenická pečeť z roku 1660.³⁷ Díky doloženým popisům je známo i, jak vypadaly mnohé soukenické typáře. Soukeníci, žijící v Německém Brodě, nežívali stejného znamení jako na příklad řezníci. Typáře i pečeť se liší obrazovým motivem. Opakují se zde motivy jako nůžky, šerhagle, soukenické štětky nebo lopatky, ale pokaždé v jiném složení a provedení. Soukeníkům, pracujícím v Brodě, byly uděleny artikule v roce 1559 a to Leopoldem I. Listina je uchována ve Státním okresním archivu v Havlíčkově Brodě.

³⁷ viz. č. 24

III. 1. 7. Koláři

Toto označení se používalo pro člověka, který se živil výrobou kol nebo vozů. Můžeme se však setkat ještě s označením koloděj nebo nápravník. Kolář je však nejčastější pojmenování. V průběhu 14. století začíná být toto řemeslo časté. V tuto dobu jich bylo v Praze napočítáno přibližně 41. Dělili se na vozáky a koláře. Vozáci vyráběli kostry vozů a koláři pouze kola. Toto dělení však dlouho nevydrželo. V průběhu 15. století se již pod jedním jménem „koláři“ sdružovali všichni řemeslníci, kteří vyráběli nebo opravovali kola, nápravy nebo kostry vozů. Poprvé se kolářský cech objevuje v Praze roku 1524 a pak se postupně šíří po celé zemi. Velmi často se sdružovali do společného cechu s kováři. Důvodem jejich spolupráce bylo mnohdy společné dílo. To, co kolář vytvořil, bylo dodatečně kovářem okováno. Nacházíme v pramenech zmínky o tom, že koláři i kováři se ocitají ve společném cechu ještě s bečváři, tato situace nastávala ale zřídka. „Z kolářské produkce v 15. století možno uvést vozy, fasaňky, vozy pивné, vozy k vezení lesa, vozy formanské a jež taky vozy kotčí, či vozy komorní, vozy na řemenech nebo jiné sprostnější vozy, vozy šperlochem kryté, vozy k dopravě lidí.“³⁸ Kolář ke svému řemeslu potřeboval mnoho druhů dřeva. Měl už přesně rozděleno, z jakého druhu bude co vyrábět. Pracoval s rozmanitými druhy nářadí. Dřevo odebíral ve formě kulatiny a on ho musel dále opracovat. Používal k tomu nástroje jako hoblík, dláto, obloukovou pilu, rámovou pilu nebo žlábkovec. Jeho netypičtější výrobek bylo kolo, které kolářské cechy povětšinou i nesou ve znamení. V 19. století se sortiment výrobků tohoto řemesla nijak významně nezměnil, pouze ho upravila nebo spíše rozšířila poptávka společnosti.

Kolářské řemeslo bylo v Německém Brodě poměrně rozšířené. Rozhodně zde však dominuje v počtu dochovaných památek. Oproti jiným městům, kde se koláři sdružovali pouze do společných cechů, v Německém Brodě je to právě naopak. Existovali tu v samostatném cechu bez ostatních řemesel. Nejstarší památkou tohoto řemesla je ferule z roku 1732.³⁹ Dále se dochoval džbán pocházející z roku 1812⁴⁰ a sklenice z roku 1825.⁴¹ Znamením kolářů je kolo a kružidlo. Tyto znaky byly jediné, které koláři na Havlíčkovobrodsku používali. Jediná pečeť v Havlíčkově Brodě společného cechu, ve kterém byli i koláři, je z roku 1669 a patřila řemeslu kovářskému, kolářskému a bednářskému.⁴² Nejstarší

³⁸ JANOTKA, Miroslav – LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla vyprávění o lidech a věcech*. Praha, Svoboda 1984, s. 129.

³⁹ viz. č. 2

⁴⁰ viz. č. 3

⁴¹ viz. č. 4

⁴² viz. č. 5

dochovanou písemnou památkou u tohoto cechu je potvrzení jeho artikulí z roku 1643, kdy byly potvrzeny purkmistrem tehdy ještě Německého Brodu. Tyto artikule byly potvrzeny zároveň i pro cech kovářský a bednářský.

III. 1. 8. Krejčí

Krejčí bylo řemeslo, které se obnášelo zhotovování jak spodních, tak svrchních dílů oblečení pro muže, ženy i děti. Do cechů se začali sdružovat krejčí spíše až začátkem 14. století. Je zajímavé, že všechna ostatní řemesla, kde se pracuje s látkami, vznikala odštěpováním od krejčích. Hovoříme například o kabátnících, kalhotnících, pláštících, atd.

Velmi dlouhou dobu byly všechny práce potřebné k tomuto řemeslu vykonávány pouze ručně. Proto krejčí používali takzvané krejčovské kolo. „Bylo to zvláštní bedněné sedadlo asi 45 cm vysoké, konstruované do kruhu a řešené tak, aby uvnitř bylo místo pro čtyři osoby. Toto zařízení umožňovalo stálou kontrolu mistra nad prací a dávalo možnost směstnat činnost dílny pod dostatečný zdroj soustředěného světla.“⁴³ V dílnách býval jeden mistr, až dva tovaryši a většinou jeden učeň. Tato situace je záležitostí 15. století. Později mohl mít mistr až 8 zaměstnanců. Určitým odštěpením tohoto cechu jsou švadlinky. Ty většinou vykonávaly práce, které krejčí nechtěl. Nebyly nijak organizované, většinou sídlily s nimi v dílně, a nebo putovaly dům od domu. Mezi krejčími existovala poměrně velká konkurence, jelikož jich existovalo velké množství. Proto se nemůžeme divit, že o nich dobové prameny hovoří jako o jedněch z těch chudších řemeslníků.

V Německém Brodě sídlil cech krejčovský se soukeníky a vlnaři ve čtvrti zvané V Rámech. Dochován po nich zůstal džbán z roku 1773.⁴⁴ O jejich počtu nejsou v pramenech zmínky. 28. 9. 1556 byly cechu potvrzeny artikule purkmistrem. Artikule byly pro společný cech krejčovský a postřihačský. Toto je zároveň první zmínka o existenci obou cechů.

⁴³ JANOTKA, Miroslav – LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla vyprávění o lidech a věcech*. Praha, Svoboda 1984, s. 90.

⁴⁴ viz. č. 8

III. 1. 9. Ševci

Zpočátku bývali ševci spojováni v jeden cech s uzdaři a sedláři a až později se osamostatňovali. Dělo se tomu tak proto, že jejich počet závisel na poptávce. S tím souvisí i jejich vysoký počet v Chotěboři. Ševci byli rozděleni do dvou skupin na novotníky a vetešníky. Novotníci šili novou obuv z nových kůží, kdežto vetešníci opravovali obuv starou. Pod tlakem vrchnost muselo dojít ke spojení obou skupin, jelikož mezi sebou měly neustálé konflikty.

Ševci vyráběli boty ze všech možných kůží, nejčastěji se jednalo o kůži hovězí. Nikdy však nevyráběli zboží z kůže koňské. Jejich vlastní tvorba zahrnovala mnoho drobných, ale důležitých úkonů, jako bylo braní míry, úprava kopyt, vykrojení podešví a svršků, spojení jednotlivých částí, cidění a konečná úprava. Kvůli této „mravenčí“ práci musela v dílnách nutně vzniknout dělba práce. Ševci vyráběli několik druhů bot: škorně, postoly, krbce, střevíce a škarbaly. Typickým znakem jejich cechu byly tři škorně, mnohdy ještě s ostruhami. Patronem ševců měl být podle některých pramenů sv. Kryšpín a Kryšpinián.

Řemeslo ševcovské patřilo ve městě k poměrně rozšířenému. Podle pramenů víme pouze o jednom domě, kde se tento cech nalézal. Bylo to v ulici severně z náměstí. „V této ulici měl svůj dům rychtář Mikuláš, kramář Rudolf, a ševci Tomáš, Mikuláš, Jakub, Jan, krejčí Mikuláš a kožešník Peyer.“⁴⁵ První písemná zmínka o tomto cechu pochází již z roku 1466 kdy Jan z Říčan potvrzuje jejich artikule a následně z roku 1544, kdy došlo o obnovení tovaryšského řádu. Nejstarší památkou po cechu ševcovském je pečeť z roku 1697.⁴⁶ V pečetním poli se nacházejí dva štítonoši v podobě vojáků, kteří drží štít se znaky tří škorní. Druhým dochovaným předmětem je ferule pocházející z roku 1720.⁴⁷ Jako jedna z mála je malovaná pestrými barvami jako okrová, červená, bílá a černá a nese znak boty. Na ševcovských cechovních předmětech se objevuje buď motiv boty, který je umístěn ve štítu, nebo pouze v pečetním poli. Bota svou velikostí tak pečetnímu poli dominuje. Stejně častým motivem jsou pak tři škorně umístěné ve štítu. Škorně mohou být s ostruhy nebo i bez nich.

⁴⁵ LAMEŠ, Jaroslav. *Havlíčkovobrodsko: Historie Havlíčkova Brodu*. Havlíčkův Brod, Okresní muzeum v Havlíčkově Brodě 1971, s. 12.

⁴⁶ viz. 28

⁴⁷ viz. 29

III. 1. 10. Kožešníci

Kožešnický cech měl velmi dlouhou tradici. V 15. století se dočkali největšího rozkvetu, kdy podle nich byly dokonce pojmenovávány ulice. Jako materiál jim sloužily kůže, které dále zpracovávali. V počátcích řemesla se jednalo například o kožešiny z vlků, lišek nebo beranů. Vzácností v té době byly kůže kuní. Koncem 15. století se už vyráběly výrobky z kůží hranostajů, koz, králíků, křečků, lasiček nebo veverek. Kožešníci vyráběli klasické kožichy, které byly velmi žádaným zbožím, zejména u bohatých dam, ale i tzv. blány. Blána byla kus kožešiny ve tvaru pruhu nebo i většího čtverce, který vznik sešitím zbytků. Sloužil pak většinou jako potah. Dále bylo hodně rozšířené podšívání látky kožešinou, díky tomu se však často kožešníci dostávali do konfliktů s krejčími.

Prvním znakem tohoto cechu byl modrý štít s pruhem hermelínu, často se pak ještě ve znaku objevovala bílá holubice se zlatou větévkou v zobáku. Znaky ostatních kožešníků se mohly s dobou měnit, ale většinou zůstávalo nepsaným pravidlem přítomnost holubice a kožešiny.

Kožešníci ve městě nepatřili zrovna k hojně zastoupeným řemeslům. První písemná zmínka o existenci tohoto cechu pochází z roku 1539, kdy došlo k sepsání smlouvy mezi cechmistry a mistry kožešnického cechu v Německém Brodě a kožešníkem Janem Křížem. V roce 1681 byla císařem Leopoldem stvrzena privilegia tohoto cechu a uděleny majestáty. Dochovala se pečeť z roku 1681, obraz v jejím pečetním poli je však velmi špatně čitelný a částečně poničený.

III. 1. 11. Hrnčíři

Hrnčíři vyráběli výrobky z hlíny, jednalo se především o nádoby, kamna, ale i ozdobné kachle. Ve 13. století se poprvé toto řemeslo objevilo Praze, podle dobových pramenů bylo hrnčířů třináct. Během 14. století se jejich „umění“ začalo šířit i do ostatních měst. Poprvé se však začali sdružovat do spolků až během 15. století, do té doby pracoval každý hrnčíř sám. Král Vladislav vydal listinu povolující založení hrnčířského cechu. V malých městech, kde nebylo tolik řemeslníků stejného řemesla, se často stávalo, že byli připojováni k jiným cechům. Stejně jako mezi jinými řemesly i u tohoto vznikala rivalita a velká konkurence. Jsou známy příklady, že si své zboží na trhu úmyslně rozbíjeli, aby se zbavili konkurence. „Stálý boj proti dovozu berounského díla do Prahy svědčí o tom, že Berounští dovedli víc než Pražští. Roku 1541 se smluvili oboplně na dovozu. Roku 1560 se

však pro změnu soudili. Roku 1570 zbili pražští hrnčíři berounskou mistrovou a rozbili její hrnce.⁴⁸

Nejdůležitějším prvkem tohoto řemesla byla bezpochyby hlína, na té bylo založené veškeré řemeslo hrnčíře. Hlína musela být dobře vyválená a smíchaná s pískem. Musela být takové konzistence, aby se z ní dalo tvořit nádobí, to pak bylo sušeno, vypalováno, poléváno a mnohdy i zdobeno glazurou. Hrnčíři se sami mezi sebou dělili na jednotlivé profese. Ty se specializovaly pouze na určitý druh výrobku. Byl to například džbánkař, baňkař nebo miskař.

Hrnčířští řemeslníci měli nejčastěji ve znaku Adama a Evu u stromu poznání popřípadě hrnec, ten se ale objevuje pouze zpočátku existence řemesla.

III. 1. 12. Zedníci a kameníci

Již z názvu plyne, že se jedná prakticky o nepostradatelná řemesla provázející celou lidskou existenci. Jsou to řemesla stavební. Zedník měl vymezené pracovní povinnosti, příslušelo mu stavění zdí z cihel a z kamene pouze v případě, že na místě nebyl kameník. Dále musel umět hasit vápno, nahazovat stěny a všeobecně být zručný se zednickou lžící. S cechem zednickým však úzce souvisely i jiné profese. Jednalo se zejména o dynchéry, tynchéry a kanbery. Dynchér byl tovaryš v podřízeném postavení. Mezi jeho hlavní práci patřilo nahazování zdí maltou nebo vápnem. V zednickém cechu byla určitá hierarchie, k podřadným pracím patřili lepaři a hlinomazi. Již z názvu vyplývá, že nešlo o nijak čistou práci. Náplní tohoto řemesla bylo lepení ohrady, vymazávání jizby, chlévu nebo zídky.

I kameníci neměli pouze jednostrannou práci. K jejich povinnostem patřilo lámání kamene, připravování materiálu na stavbu nebo jako sochařského materiálu, popřípadě na dekorativní účely. I v tomto řemesle existovalo mnoho profesí, z nichž každá se specializovala na svůj úsek práce. Lamači, také nazýváni skalníci, lámali kámen v dolech, vyváželi ho a následně třídili. Museli rozeznat, na jaký druh zpracování je kámen vhodný a jakou bude mít asi cenu. Pak kámen předali tesačům kamene, kteří ho upravili do požadovaného tvaru. Například, když se jednalo o kámen sloužící k sochařským potřebám, byl jimi upraven do kvádrů. Práci vždy řídil stavitel, který dohlížel na mistry i tovaryše. Tovaryš po vyučení získal svou vlastní značku, kterou označoval svá díla. Její symbolický význam však věděl pouze on a nesměl ho vyzradit. Stejně tak nesměl vyzradit mnohá tajemství výroby, která se naučil u svého mistra.

⁴⁸ JANOTKA, Miroslav - LINHART, Karel. *Řemesla našich předků*. Praha, Svoboda 1987, s. 105.

Kameníci i zedníci se většinou sdružovali do cechů spolu, jelikož měli práci stavebního charakteru. Od konce 16. století jsou však mezi nimi patrné velké sociální rozdíly. Zedníci začali být považováni za nižší řemeslo než kameníci.

III. 2. Humpolec

Humpolec býval též osadou ležící při kupecké stezce a patřící do majetku řádu Německých rytířů a Želivského kláštera. V historických pramenech je vznik osady datován do 12. století. V průběhu 13. století se v okolí osady našlo stříbro a Humpolec tak začal rychle vzkvétat. Díky pánům z Dubé byl Humpolec v průběhu 14. století povýšen na město. V 15. století byla stříbrná naleziště vytěžena a město si muselo hledat nový zdroj obživy. Začala se tu ve velkém množství rozrůstat řemesla. Nejvýznamnější zde byli soukeníci.

Humpolec jako město měl i svůj hrad, jmenoval se Orlík a jeho stavbu zahájili pánové z Leskovce. V průběhu 18. století byly ve městě hojně zakládány manufaktury. Soukenická výroba se tu tak rozmohla, že se městu po určitou dobu přezdívalo „Český Manchester“. Ani sladovnický cech zde nepatřil k zanedbatelným. Tradice vaření piva se udržela až do dneška. Podle dochovaných hmotných památek víme o existenci cechu pekařského, mlynářského a cechu společného. Po cechu pekařském a mlynářském zůstala dochována pečeť z roku 1671, která nese znaky cechu.⁴⁹ Cech společný sdružoval ševce, krejčí, sladovníky a zřejmě rukavičníky. Jejich společná pečeť pochází z roku 1678.⁵⁰

Cechy zde podle dobových pramenů začali vznikat koncem 15. století. Prvním cechem byly soukeníci, ti zde byli i nejrozšířenější, ale bohužel se po nich nic nedochovalo.

III. 3. Chotěboř

Město Chotěboř vzniklo z původní osady, která ležela na odbočce z Liběcké stezky směrem k Havlíčkovu Brodu. V Chotěboři se, stejně jako v nedalekém Brodě, těžilo stříbro. Dokládá to i první dochovaná písemná zmínka z roku 1265, která zdejší těžbu popisuje. Tato osada patřila též do majetku Smila z Lichtemburka, který zde měl své panství, a také díky němu byla roku 1278 povýšena na město. Královským městem se však stala až

⁴⁹ viz. č. 32

⁵⁰ viz. č. 33

zásluhou Jana Lucemburského roku 1331. Spolu s přívlastkem královské dostala Chotěboř navíc jihlavské městské horní právo. V roce 1421 obsadil město husitský oddíl v čele s tábořským knězem Petrem Hromádkou z Jistebnice, který se zde prohlásil městským hejtmanem. Utkalo se zde husitské a panské vojsko a 300 zajatců bylo upáleno ve třech místních stodolách. Roku 1454 nařídil král Ladislav Pohrobek město znovu opevnit. Roku 1499 dostal do svého vlastnictví Chotěboř Mikuláš ml. Trčka z Lípy, který ji připojil ke svému světelskému panství. To mělo za následek, že se z ní stalo královské poddanské město. Po Bílé hoře upadli Trčkové v nemilost a jejich majetek byl zkonfiskován. Císař Ferdinand II. tak Chotěboř věnoval Janu Sezimovi, Rabínovi z Rýzemberka. Od roku 1683 bylo panství ve vlastnictví hraběte Kinského, který zde nechal vystavět barokní zámek. Po roce 1836 se stali vlastníky města Dobřenští z Dobřenic a ti si panství udrželi až do konfiskace v roce 1948. V 19. století město poškodilo mnoho požárů. Později však bylo opraveno do původní podoby.

V průběhu 15. století a zejména počátkem století 16. vznikaly v Chotěboři cechovní korporace nejmasivněji. K nejvíce početným se řadili ševci, řezníci a soukeníci. Po cechu ševcovském zůstalo dochováno nejvíce památek. Mezi ně patří i nejstarší typář, který pochází z roku 1586.⁵¹ Je vůbec nejstarší dochovanou památkou v Chotěboři. Další dochovaný ševcovský typář pochází z roku 1799.⁵² Drobnou raritou na Havlíčkovobrodsku je však nález poměrně zachovalého vývěsního štítu ze ševcovského obchodu v Chotěboři. Štít pochází z roku 1844 a je uložen v místním muzeu.⁵³ Dalším dochovaným předmětem je ferule datovaná svým vznikem do 19. století, bližší rok není zjištěn.⁵⁴ Ševci v Chotěboři používali většinou dvou znamení .

Nezanedbatelnou součástí zdejších cechů byly cechy stavebních řemesel. Jednalo se o cechy sdružené, pod tímto názvem se objevují pouze v Chotěboři. Řemesla zde po sobě zanechala poměrně pestrou škálu památek. V největším množství se dochovaly typáře a praporece, které byly po restauraci zarámovány a uschovány v místním muzeu.

Obchody jednotlivých řemesel se nacházely nejčastěji na náměstí, popřípadě v přilehlých uličkách. S jistotou však můžeme určit pouze dům, který obývali řezníci. U ostatních je poloha velmi diskutabilní.

⁵¹ viz. č. 47

⁵² viz. č. 46

⁵³ viz. č. 49

⁵⁴ viz. č. 48

III. 4. Ledeč nad Sázavou

Počátky města řadíme do první poloviny 12. století, a proto o Ledči nad Sázavou hovoříme jako o jednom z nejstarších měst. Jako majitelé jsou uváděni Vladykové z Ledče, kteří za vlády Přemysla Otakara II. byli jedni z nejmocnějších rodů v zemi. Tento rod byl v době husitských válek husitům nakloněn a podepsal i stížný list proti upálení Jana Husa. Mezi dalšími majiteli panství byli významní zejména Trčkové z Lípy. Kvůli účasti Erdmana z Lípy na spiknutí proti Albrechtovi z Valdštejna v roce 1634 bylo panství zkonfiskováno a následně pak i rozděleno. Panství bylo přiděleno nizozemskému vojevůdci Adrianu z Enkefurtu. Ten však ve městě dlouho nepobyl. Vystřídaly ho rody Thunů a později Věžníků. V roce 1753 bylo panství Ignácem z Kochu prodáno Marii Terezii, která zde zřídila útočiště pro řád zchudlých šlechtičen. V roce 1918 převzal správu stát.

Jelikož byla Ledeč poměrně starým městem, existovala zde i pestrá síť cechovních organizací. Podle dobových pramenů sídlila řemesla převážně v okolí náměstí. Mezi nejstarší řadíme především hrnčíře. Město také leží na řece Sázavě, tudíž tu byly velice příhodné podmínky pro mlynáře. K roku 1503 máme doloženou existenci 7 mlýnů. S řemeslem mlynářským samozřejmě úzce souvisí i řemeslo pekařské. Oba tyto cechy byly početně velmi silné. Dokládá to i množství pečeti.⁵⁵ Jak mlynáři, tak pekaři měli svůj samostatný cech. Z roku 1730 však existuje pečeť, která dokládá společný cech pro mlynáře, pekaře a perníkáře. Leděčtí hrnčíři tvořili se svým znamením na Havlíčkobrodsku výjimku. Všechny ostatní památky z jiných měst mají ve znaku Evu s Adamem stojící u stromu. Hrnčíři v Ledči nad Sázavou mají na pečeti z roku 1560 nádobu, ve které jsou umístěny tři leknínové listy.⁵⁶

III. 5. Pohled

První písemná zmínka o Pohledu pochází z roku 1265. Bližší informace o založení osady však nejsou známy, uvádí se, že již ve 12. století patřila osada pánům z Lichtenburka. Prvním doloženým majitelem byl tedy Smil z Lichtenburka, který významně figuruje i v historii většiny obcí na Havlíčkobrodsku. Pohled ležel na křižovatce dvou významných obchodních stezek a to Haberské a Libické. Pohled byl předán Smilem bratrům

⁵⁵ viz. č. 55, 56, 57

⁵⁶ viz. č. 53

Bodislavovi a Bartolomějovi za věrné služby. Obec spravovali až do roku 1267, kdy se novou majitelkou stává paní Uta ⁵⁷ a její sestra Ludmila. Díky ní byl v obci založen cisterciátský klášter, který se nazýval Der lieben Frauen Tal ⁵⁸, ve zkrácené verzi Frauen Tal. Po smrti Přemysla Otakara II. byl klášter vydrancován a všechno zlato a jiné cenné věci byly odvezeny. Největší plenění kláštera se odehrávalo za vlády Otty Braniborského. To mělo za následek, že až do roku 1300 zeje klášter prázdnotou. Po roce 1300 se do něj vrací klášternice a začínají nakupovat nové objekty. V roce 1329 vypukl požár a opět všechno zničil, bohužel již nebyly prostředky na jeho znovuoobnovení, a tak po celých 22 let nebyl nijak spravován. Žijí v něm pouze klášternice. Za doby husitské je Žižkovými vojsky vyrabován a hodně poničen a klášternice jsou vyhnány. Ta samá situace se opakovala i za dva roky ⁵⁹.

Král Vladislav v roce 1489 uznal všechna práva pohledského kláštera a tím umožnil jeho další existenci. V roce 1522 Marie, matka Ludvíka Jagellonského, si vzala Pohled pod svou ochranu. V roce 1618 byl klášter ve velmi zchátralém stavu, podepsaly se na tom i války, na něž se braly peníze i z klášterního majetku. Po bitvě na Bílé hoře mu však byla všechna práva Ferdinandem II. ponechána. V době švédského drancování nastaly pro celé Havlíčkobrodsko krušné časy. 13. 11. 1639 byl klášter opět vojskem obrán o všechny poklady a veškerý dobytek. Probošt Jan Lenc však začal klášter znovu financovat a tím se zasloužil o jeho znovuoobnovení. V roce 1722 zuřil v Pohledu mor, který byl považován za jednu z největších katastrof obce. Podle dobových zmínek na něj zemřelo až 100 lidí. Císař Josef II. svým dekretem v roce 1782 zrušil klášter a majetek zkonfiskoval. Na místo klášternic nastoupily na deset let karmelitánky, ty však byly též vypovězeny. Klášter byl pronajat Joštovi z Jihlavy, který tu zřídil továrnu na sukna. V roce 1807 byl přeměněn na zámek díky hraběti Josefu Unwerthovi, ten ho v roce 1822 daroval svému synovi. V roce 1945 přešel pod Národní pozemkový fond v Praze.

O situaci cechovních řemesel v Pohledu toho není moc známo. Podle dochované pečeti z roku 1697 víme, že zde existoval společný cech ševců a krejčích. ⁶⁰

⁵⁷ Vdova po Kunovi z Chovan.

⁵⁸ Údolí blahoslavené Panny Marie.

⁵⁹ Místní pověst traduje, že při druhém obléhání kláštera klášternice uvařily vojsku otrávené jídlo, což prý bylo i příčinou smrti Jana Žižky.

⁶⁰ viz. č. 64

III. 6. Příbyslav

První věrohodné záznamy o Příbyslavi pochází asi z poloviny 13. století. Příbyslav byla řemeslnická osada se zemědělským a obchodním charakterem. Koncem 13. století byla městu přidělena práva, která se týkala soudní pravomoci. Příbyslav tak mohla sama rozhodovat spory týkající se vlastníků důlních polí, které měli mezi sebou. V době husitských válek došlo k zbrzdění rozkvětu města spojeném se zastavením těžby stříbra. Tato těžba už nebyla nikdy obnovena. Poblíž Příbyslavi roku 1424 konkrétně 11. října zemřel Jan Žižka z Trocnova, který tudy táhl i se svým vojskem na Moravu. Dnes se místo, kde zemřel, nazývá Žižkovo pole. Od smrti vojevůdce bylo město v držení Husitů, kterým se podařilo dobít příbyslavský hrad, z kterého učinili svou základnu. Tento stav trval až do roku 1434, kdy se uskutečnila bitva u Lipan a obléhání tak skončilo. Během své historie byla Příbyslav několikrát postižena jak válkami, tak požáry. Během třicetileté války byla několikrát napadena a vydrancována Švédy. „V roce 1767 vyhořelo téměř celé včetně věže, fary, školy, špitálu i střechy kostela. Nedotčeno zůstalo jenom několik měšťanských domů.“⁶¹ Jak bylo již výše uvedeno, těžba stříbra nebyla nikdy obnovena, hlavním zdrojem obživy obyvatelstva se tedy stalo zemědělství a řemeslná výroba. S tím souvisí i rozvoj cechovních řemesel. K nejmarkantnějšímu rozvoji města přispěla až železnice, která byla postavena roku 1905 a vedla z Německého Brodu.

Z dochovaných památek a pramenů víme o existenci hrnčířského cechu, cechu mezulánského a novoševcovského. Příbyslavští hrnčíři nesli ve znamení Evu s Adamem stojící u stromu. Tento znak byl u hrnčířů velmi rozšířený. Prakticky u všech dochovaných památek cechu hrnčířského na Havlíčkovobrodsku se objevuje Eva a Adam stojící u stromu. Výjimku tvoří hrnčířský cech v Ledči nad Sázavou. Pečeť z roku 1754 nese již výše zmíněné znaky.⁶² Typář, kterým pečeť byla vyrobena, se bohužel nedochoval a znám je pouze jeho popis. Další pečetí z roku 1796 je pečeť mezulánská.⁶³ U cechu novoševcovského existuje též jenom popis pečetí.

⁶¹ SLANEC, Jaroslav et al: *Vysočina historická města*. Jihlava, Kraj vysočina 2002, s. 43.

⁶² viz. č. 65

⁶³ viz. č. 67

III. 7. Světlá nad Sázavou

Vznik Světlé nad Sázavou nelze přesněji určit. Historikové se shodují, že osada byla založena někdy v průběhu vnitřní kolonizace,⁶⁴ která zřejmě probíhala od druhé poloviny 12. století. Její založení je vázáno k pověsti o Karlu IV, který se při honu ztratil a zachránili ho až světla která uviděl. Dal na tom místě založit osadu a pojmenoval ji Světlá. Tato pověst je zřejmě smyšlená, protože založení osady by se posunulo o sto let později. Procházelo tudy mnoho kupeckých stezek. Právě podle nich můžeme pozorovat kolonizaci našeho kraje. Při těchto cestách vznikají i kláštery, které kolonizaci bezpochyby také ovlivňují. „Na panství vilémovského kláštera vzniká také, patrně již koncem 12. století, základ dnešního města Světlé nad Sázavou.“⁶⁵ Pod majetek kláštera spadala Světlá až do roku 1385, kdy byla dána do zástavy Albertu ze Štenberka. Jeho syn Štěpán ze Štenberka zde vystavěl tvrz chráněnou příkopy a vodou. Roku 1417 se však Světlá vrátila do majetku kláštera a tam zůstala až do roku 1421. Po tomto roce se město dostalo do majetku krále, ale ne na dlouhou dobu. Již v roce 1429 ho získává Mikuláš Trčka z Lípy. Za jeho vlády zažívá město ohromný rozkvět, který pokračuje po celou éru vlády Trčků. Smrtí nejmocnějšího z rodu, Jana Rudolfa, v roce 1634 vymřel rod po meči.⁶⁶ Světlá potom měnila poměrně rychle své majitele. Dalšího rozkvětu se dočkala až za vlády Kolowratů. Ve městě byla založena roku 1752 brusírna českých granátů. V témže roce Kolowratové přeměnili zámek na vojenskou nemocnici. Jedním z důvodů byla také tyfová epidemie, která lid postihla. Dalším majitelem a posledním předválečným držitelem panství byl Richard Marawetz, který byl však nacisty donucen k emigraci. Celý vývoj Světlé je pak silně ovlivňován hlavně sklářským průmyslem, který se ve městě mohutně rozvíjí a město z něj prosperuje.

Cech sklářský byl tedy ve Světlé nad Sázavou nutně přítomen. Sklári patřili do společného cechu s kováři, koláři a bednáři. Jediná památka, která jejich existenci potvrzuje, je pečeť z roku 1703.⁶⁷ „Vznik sklářství umožnily i velké lesní komplexy na Světelsku a Ledčsku, kde v 18. století vzniklo nejméně 15. sklářských hutí.“⁶⁸ Dalším poměrně rozšířeným řemeslem byli zedníci. Dochovala se zednická pečeť z roku 1703.⁶⁹ Zedníci měli ve znaku zednickou lžici, kladivo, ale nejčastěji zednický trojúhelník. Podle dobových

⁶⁴ Kolonizace Čechách.

⁶⁵ DOUBEK, Eduard. *Světlá nad Sázavou v zrcadle dějin*. Praha, Panorama 1992, s. 7. ISBN 80-7038-284-8

⁶⁶ Neměl žádného mužského pokračovatele.

⁶⁷ viz. č. 69

⁶⁸ DOUBEK, Eduard. *Světlá nad Sázavou v zrcadle dějin*. Praha, Panorama 1992, s. 51. ISBN 80-7038-284-8

⁶⁹ viz. č. 74

pramenů bylo zedníků k roku 1459 napočítáno 9, není ale blíže určeno, zda byli v jednom cechu.

III. 8. Vilémov

Založení Vilémova souvisí s feudální kolonizací, která na tomto území probíhala ve 12. století. Na osidlování území se také podílely řeholnické řády jako například Benediktýni. Těm může být Vilémov vděčný za svou existenci. Roku 1119 zde totiž tento řád založil klášterní areál Vilémov s hrazeným městečkem. Název dnešní obce pochází od jednoho ze zakladatelů, ten se totiž jmenoval Vilém a nechal tak klášterní areál po sobě pojmenovat. Roku 1278 byl však klášter vypálen vojsky krále Rudolfa Habsburského. Ani velká éra husitství se Vilémovu nevyhnula, v roce 1421 byl klášter husitskými vojsky dobyt. Po porážce husitů byl vrácen opět řádu. V roce 1469 se poblíž odehrál vojenský střet Jiřího z Poděbrad s Matyášem Korvínem, vojáci klášter částečně zdemolovali. V roce 1727 byl ve Vilémově zbudován barokní kostel sv. Václava.

Ve Vilémově je doložena existence pouze jednoho sdruženého cechu. Jednalo se o společný cech kovářů, kolářů, zedníků a zřejmě truhlářů. Bohužel z dobových pramenů o něm nejsou známy žádné jiné informace.

IV. Cechovní heraldika a sfragistika na Havlíčkově Brodsku

V oblasti Havlíčkově Brodsku se vyskytovalo 56 cechovních korporací, po nichž zůstaly dochované památky. Tyto předměty můžeme zkoumat z hlediska heraldického nebo sfragistického. Jedná se o pečeti, typáře, ferule, vývěsní štíty, džbány, praporce, truhlice, smetáky a sklenice.

Počet cechovních řemesel ve městech.

město	počet cechovních řemesel
Havlíčkův Brod	20
Humpolec	2
Chotěboř	10
Krucemburk	2
Ledeč nad Sázavou	11
Pohled	1
Přibyslav	3
Světlá nad Sázavou	6
Vilémov	1

Jak i z tabulky vyplývá, největší koncentrace cechovních řemesel byla v Havlíčkově Brodě. Nacházelo se tu 20 cechovních korporací. Nejstarší dochovanou památkou v Havlíčkově Brodě je pečeť tkalcovského cechu z roku 1544.⁷⁰ Tato pečeť je jako jedna z mála přitištěna pod krytem papíru. Bohužel papírový kryt dobře neuchoval obraz v pečetním poli ani opis. Dnes je viditelný pouze obraz tkalcovského člunku a dvou zkřížených hřebenů. Tato pečeť je nejstarším dochovaným předmětem na Havlíčkově Brodsku vůbec. Tkalcovský člunek byl typickým znakem tkalcovských cechů. Tento znak užívali i tkalci v Chotěboři, je to patrné na praporci dochovaném z roku 1823, kde se ve štítě tento znak nachází třikrát.⁷¹ Za jednu z nejmladších památek je považován praporec z roku 1852 sdruženého cechu.⁷² Většinou se na nich objevovali patroni dané cechovní korporace. Na Havlíčkově Brodsku nebylo častým jevem na praporcích vyobrazení štítu se znaky řemesel místo patrona. Na praporci tohoto sdruženého cechu šesti řemesel je umístěn ozdobný štít, který tato znamení nese. Zřejmě privilegované postavení v této korporaci měli koláři, jejich znamení je na prvním místě, tudíž na heraldicky pravé straně. Následovali kováři, zámečníci, zedníci a ostatní stavební řemesla. Typický příklad praporce společného cechu je z roku 1859

⁷⁰ viz. č. 30

⁷¹ viz. č. 50

⁷² viz. č. 23

z Chotěboře.⁷³ Obrazu dominuje Svatá trojice, která má u nohou zlatě zdobený štít, jenž nese znaky řemesel. Tento praporec je zároveň nejmladším dochovaným cechovním předmětem na Havlíčkobrodsku. Podobně vypadají i praporce stavebních řemesel z roku 1825 a roku 1824 dochované v Chotěboři.⁷⁴

Poměrně častým jevem bylo sdružování řemesel do společných korporací. Málokdy však v těchto skupinách fungovala rovnoprávnost, existovala zde hierarchie v umístění znaku na pečeti nebo jiném společném předmětu. Například pekaři, mlynáři a perníkáři. Pečeť tohoto cechu z konce 16. století potvrzuje nadřazenost pekařů. V pečetním poli jsou uvedena znamení všech tří řemesel, ale pouze nad vánočkou je koruna.⁷⁵ Na pečeti z roku 1730 „pocházející z Ledče nad Sázavou, je již koruna nad mlýnským kolem i preclíkem, znak perníkářů je umístěn až pod nimi, ve spodní části pečetního pole.⁷⁶ Určitým znakem rovnoprávnosti mezi řemesly je pečeť z roku 1589 ze Světlé nad Sázavou, kde je jak preclík, tak mlynářské kolo stejně veliké a oba jsou umístěny vedle sebe v pečetním poli. Do tohoto cechu nebyli začleněni perníkáři.⁷⁷

Často používali společnou pečeť i krejčí, postřihači, kloboučníci nebo tkalci. Pokud byl v jedné korporaci krejčovský a postřihačský cech, je patrné rovnocenné postavení, to znamená stejné umístění znaků a jejich stejnou velikost. Patrné je to na pečeti z roku 1724 ze Světlé nad Sázavou, kde se jak krejčovské, tak postřihačské nůžky navzájem kříží.⁷⁸ Dalším příkladem je pečeť z roku 1702, kdy jsou v polceném štítě v každé půli jak krejčovské, tak postřihačské nůžky stejné velikosti.⁷⁹

Pokud se jednalo o společný cech řemesel jako byli kováři, kováři, bednáři, zedníci atp., drželi si privilegované postavení buď kováři, nebo koláři. Na typáři z roku 1621, který patřil společnému cechu kovářů, kolářů, bednářů a zámečníků ve Světlé nad Sázavou, mají hlavní postavení kováři. Pole typáře má podobu štítu jednou děleného a jednou polceného. Kováři zde nesou znak podkovy.⁸⁰ Koláři jsou na místě druhém. Opačný případ je znázorněn na pečeti z roku 1606, kterou používal společný cech kolářů, kovářů, bednářů, zámečníků a hodinářů v Chotěboři. Jedná se opět o štít dělený a polcený na několik polí. V tomto případě ale zaujímají výsadní postavení koláři.⁸¹

⁷³ viz. č. 35

⁷⁴ viz. č. 44 a 45

⁷⁵ viz. č. 39

⁷⁶ viz. č. 57

⁷⁷ viz. č. 71

⁷⁸ viz. č. 70

⁷⁹ viz. č. 54

⁸⁰ viz. č. 73

⁸¹ viz. č. 34

Cechy s největším počtem dochovaných předmětů.

název cechu	město	počet dochovaných předmětů	druh dochovaných předmětů
ševcovský	Chotěboř	4	2x typář, ferule a vývěsní štít
kolářský	Havlíčkův Brod	3	ferule, džbán a sklenice
řeznický	Havlíčkův Brod	3	praporec, ferule a hmoždíř
soukenický	Chotěboř	3	pečeť, 2x typář

Do tabulky jsou zařazeny cechy, u nichž se dochovaly více jak dva předměty. Jak vyplývá z uvedených hodnot, cechem s největším počtem dochovaných předmětů jsou ševci. Tento cech pocházel z Chotěboře. Určitou zvláštností je zachování jejich vývěsního štítu, který je v této lokalitě ojedinělý. Štít je vyroben ze dřeva a zdoben barevnými malbami. Pochází z roku 1844 a je uložen v Městském muzeu v Chotěboři.⁸² U tohoto cechu se dále dochovaly dva typáře a ferule. Ferule není nijak výrazně zdobena. Pochází ze začátku 19. století, bližší datace nám není známa.⁸³ Oba dva typáře jsou vyrobeny ze stříbra. Oproti mnoha ostatním v oblasti nalezeným jsou tyto velmi bohatě zdobeny rytinami. Oba mají sklopnou křídlovou rukojeť s otvorem, kudy je provlečen stříbrný řetěz. První typář pochází z roku 1799 a je méně zdobený.⁸⁴ Typář druhý je starší, pochází z roku 1586. Má bohatě zdobenou křídlovou rukojeť, nachází se na ni rytiny dětské hlavičky a rostlinných motivů. V pečetním poli jsou vyobrazeny tři škorně, jsou umístěny ve štítu a štít drží těžkooděnc s mečem přes rameno.⁸⁵ Štítonoši se na pečetích objevovali poměrně často. U ševcovského cechu působícího v Havlíčkově Brodě se pečetním poli nachází štítonoši dva. Tato pečeť pochází z roku 1697. Stejně jako u ševců z Chotěboře jsou zde ve štítu umístěné tři škorně.⁸⁶ Dalším příkladem jsou ševci ze Světlé nad Sázavou. Na jejich pečetí z roku 1703 se nacházejí dva rytíři, držící polský štít, který nese též znaky tří škorní.⁸⁷ Na pečetích a typářích se znaky

⁸² viz. č. 49

⁸³ viz. č. 48

⁸⁴ viz. č. 46

⁸⁵ viz. č. 47

⁸⁶ viz. č. 28

⁸⁷ viz. č. 72

tří škorní objevovaly velmi často. Na ferulích byl častější znak pouze jedné boty. Mimo příklad chotěbořských ševců je to patrné i na feruli z roku 1720, která patřila cechu ševcovskému z Německého Brodu.⁸⁸ U ševců je patrné přejímání znaků.

U cechu kolářského se dochovaly tři předměty. Jedná se o feruli z roku 1732⁸⁹, džbán z roku 1812⁹⁰ a sklenici z roku 1825.⁹¹ Džbán i sklenice jsou v oblasti poměrně raritou. Sklenice je jediná památka svého druhu, která se na Havlíčkobrodsku uchovala. Koláři všeobecně používali jako svůj znak kolo a kružidlo. Můžeme se setkat však s použitím pouze jednoho ze znaků. Všechny tyto předměty mají na sobě znak jak kola, tak kružidla. Koláři se ale poměrně často vyskytovali i v ceších sdružených. To, že jsou v Havlíčkově Brodě jako samostatný cech, je spíše výjimkou. Alespoň v této lokalitě. Ve sdruženém cechu se vyskytují například v Chotěboři společně s kováři, bednář, zámečníky a hodináři. Koláři jsou zde vyobrazeni znakem kružidla.⁹² Další ukázkou je netradiční spojení cechu pekařského, mlynářského a kolářského v Kruceburku. Koláři jsou zde opět pod znakem kružidla.⁹³

Stejný počet předmětů mají i řezníci. Jedná se o hmoždíř z roku 1652⁹⁴, feruli z roku 1728⁹⁵ a praporec z roku 1803.⁹⁶ Řezníci používali jednotného znaku. Vždy na svých předmětech měli vyobrazeného dvouocasého lva se siročinou v tlapách na červeném poli. Jiný znak byl spíše výjimkou a v této oblasti se ani nevyskytoval. Mistři cechu řeznického se nesdružovali s cechy jiných řemesel, většinou byli sami. Patřili mezi velmi vážené a rozšířené řemeslo. Podobně rozšířeným řemeslem byli i soukeníci. Po nich v Chotěboři zůstaly dochované dva typáře a jedna pečeť. Jeden typář pochází z roku 1768⁹⁷ a druhý ze začátku 18. století⁹⁸, bližší datace není známa. U typáře z roku 1768 je zvláštní obrazové pole. Nachází se v něm jednou dělený a jednou polcený štít, který ale nese pouze soukenické nástroje. Ze štítu pak vyrůstá anděl. Na typáři druhém jsou zachyceny soukenické nůžky zkřížené se střelou. Tyto motivy byly používány nejhojněji.

Znaky jednotlivých cechů se opakovaly. Postupem času se jich část ustálila. Například znak již výše zmíněných řezníků. Některá méně častá a ne tak početná řemesla svůj znak měnila a navzájem přejímala - například sladovníci. Na Havlíčkobrodsku jsou

⁸⁸ viz. č. 29

⁸⁹ viz. č. 2

⁹⁰ viz. č. 3

⁹¹ viz. č. 4

⁹² viz. č. 34

⁹³ viz. č. 51

⁹⁴ viz. č. 22

⁹⁵ viz. č. 21

⁹⁶ viz. č. 20

⁹⁷ viz. č. 42

⁹⁸ viz. č. 43

dochované dvě pečeti cechu sladovnického. Na každé z nich se objevuje postava svatého Václava, i když po každé v jiném zobrazení. Sladovníci pocházející z Německého Brodu nesou na pečeti z roku 1826 postavu svatého Václava, který drží praporec s orlicí a půlený štít. U nohou mu leží překřížené sladovnické lopaty. Oproti tomu sladovnický cech z Ledče nad Sázavou má v pečetním poli pečeti z roku 1679 umístěn ozdobný štít, který drží dva andělé a je na něm vyobrazena převázaná otýpka. Nad štítem roste postava svatého Václava s korunou na hlavě a samotný štít je též korunovaný. Václav má v jedné ruce srp a pod rukou praporec se svatováclavskou orlicí.⁹⁹ Další příklad je patrný u hrnčířů. První předmět, který nese jejich znak, je pečeť pocházející z roku 1560. Nese znaky vázy a v ní umístěných tří leknínových listů.¹⁰⁰ Tento případ je však ojedinělý. Na předmětech z následujících let je již používán pouze obraz Evy a Adama stojících u stromu. Tento obraz se nachází na pečeti z roku 1754¹⁰¹, která patřila přibyslavským hrnčířům nebo na praporci pocházejícím z Havlíčkova Brodu z roku 1822.¹⁰² Zvláštností u přibyslavské pečeti je, že byla vytvořena z černého pečetního vosku, což je jev na Havlíčkobrodsku ojedinělý (na mysli máme cechy). Hrnčíři navzájem tento motiv přejímali a stal se tak ustáleným znakem tohoto cechu.

Jedinými řemesly svého druhu na Havlíčkobrodsku, o kterých se zachovaly důkazy existence byli oplatkáři a řemenáři. Tato řemesla nebyla nijak rozšířená, jednalo se spíše o pár řemeslníků. Cech oplatkářský používal praporec z roku 1825, na kterém je zachycen svatý Václav, jak vyrábí oplatky.¹⁰³ Tento cech pocházel z Havlíčkova Brodu, ale bohužel o nich další informace nejsou známy. Cech řemenářský sídlil též v Havlíčkově Brodě. Dochoval se po něm popis pečeti a typář z roku 1733.¹⁰⁴ Tento typář nese znak řemenářů, je jím ohlávka umístěna ve štítě a nesena dvěma štítonoši. O řemenářích je nám známo pouze to, že sídlili v jedné z postraních uliček u náměstí.

⁹⁹ viz. č. 60

¹⁰⁰ viz. č. 53

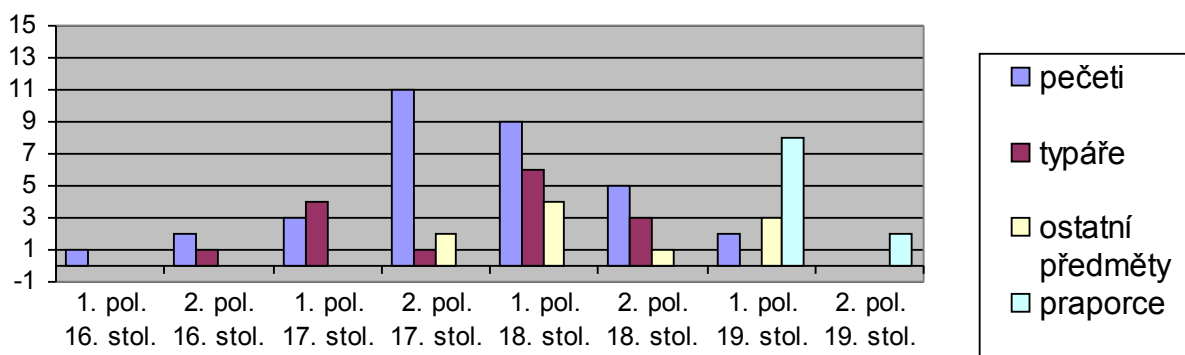
¹⁰¹ viz. č. 65

¹⁰² viz. č. 1

¹⁰³ viz. č. 14

¹⁰⁴ viz. č. 19

Graf počtu a druhu dochovaných památek v jednotlivých obdobích.

Na sloupcovém grafu je vidět, kolik památek a jakých druhů se dochovalo na Havlíčkovbrodsku v jednotlivých stoletích. Nejvíce dominují pečeti, zejména v 2. polovině 17. století, kdy jich máme doložených 11. V dalších stoletích už jejich výskyt pomalu upadá a v 2. polovině 19. století se již nevyskytují žádné dochované, jelikož je nahradila různá razítka, jejichž užívání bylo méně náročné. Opakem jsou praporce. Jejich náhlý nárůst je nejmasivnější v 1. polovině 19. století, z kterého se jich dochovalo 8, a patrně jsou i v 2. polovině 19. století. Praporce jsou poměrně vzácné kvůli jejich materiálu, který není zvláště trvanlivý oproti materiálům, z kterých jsou vyrobeny ostatní předměty. Jedná se totiž o plátna. Ostatními památkami jsou myšleny ferule, různé džbány, sklenice nebo truhlice, jelikož jich není tolik, jsou uvedeny souhrnně. Jejich výskyt začíná být patrný od 2. poloviny 17. století.

Graf tedy ukazuje, že zřejmě neplodnějším obdobím pro cechovní památky byl konec 17. století a zejména století 18. Výjimku tvoří praporce, které zasahují pouze do století 19. Předměty s cechovní tematikou začínají vznikat v 1. polovině 16. století a přestávají zhruba v 2. polovině 19. století. Jedná se však neustále o předměty dochované, před 1. polovinou 16. století mohlo dojít ke vzniku jiných památek, které se ale bohužel nedochovaly.

Chronologická tabulka heraldických a sfragistických památek.

datace	číslo cechu v katalogu	typ předmětu	název cechu	město
1544	30	pečeť	tkalcovský	Havlíčkův Brod
1560	53	pečeť	hrnčířský	Ledeč nad Sázavou
1586	47	typář	ševcovský	Chotěboř
1589	71	pečeť	mlynářský a pekařský	Světlá nad Sázavou
1606	34	typář	kolářský, kovářský, bednářský, zámečnický,..	Chotěboř
1612	73	typář	společný	Světlá nad Sázavou
1629	75	pečeť	společný pěti řemesel	Vilémov
1638	26	typář	soukenický	Havlíčkův Brod
1642	25	typář	soukenický	Havlíčkův Brod
1643	61	pečeť	soukenický	Ledeč nad Sázavou
1646	68	pečeť	novoševcovský	Přibyslav
1651	12	smeták	mlynářský a soukenický	Havlíčkův Brod
1652	22	hmoždíř	řeznický	Havlíčkův Brod
1654	62	pečeť	společný pěti řemesel	Ledeč nad Sázavou
1654	59	pečeť	řeznický	Ledeč nad Sázavou
1660	25	pečeť	soukenický	Havlíčkův Brod
1667	6	typář	kovářský, kolářský a bednářský	Havlíčkův Brod
1669	5	pečeť	kovářský, kolářská a bednářský	Havlíčkův Brod
1671	32	pečeť	pekařský a mlynářský	Humpolec
1678	33	pečeť	spojený čtyř řemesel	Humpolec
1679	60	pečeť	sladovnický	Ledeč nad Sázavou
1681	7	pečeť	kožešnický	Havlíčkův Brod
1687	63	pečeť	zednický, kamenický a tesařský	Ledeč nad Sázavou
1697	64	pečeť	krejčovský a ševcovský	Pohled
1697	28	pečeť	ševcovský	Havlíčkův Brod
1700	10	typář	mlynářský	Havlíčkův Brod
1700	66	typář	hrnčířský	Přibyslav
1702	54	pečeť	krejčovský a postřihačský	Ledeč nad Sázavou
1703	69	pečeť	kovářský, kolářský, bednářský a sklenářský	Světlá nad Sázavou
1703	72	pečeť	ševcovský	Světlá nad Sázavou
1703	74	pečeť	zednický	Světlá nad Sázavou
1715	11	pečeť	mlynářský a pekařský	Havlíčkův Brod

1720	29	ferule	ševcovský	Havlíčkův Brod
1724	27	typář	soukenický	Havlíčkův Brod
1724	70	pečeť	krejčovský a postřihačský	Světlá nad Sázavou
1727	16	ferule	pivovarský	Havlíčkův Brod
1728	15	ferule	pekařský	Havlíčkův Brod
1728	21	ferule	řeznický	Havlíčkův Brod
1730	57	pečeť	pekařský, mlynářský perníkárský	Ledeč nad Sázavou
1732	2	ferule	kolářský	Havlíčkův Brod
1733	19	typář	řemenářský	Havlíčkův Brod
1733	52	typář	řeznický	Krucemburk
1734	36	pečeť	kožešnický	Chotěboř
1745	18	pečeť	řemenářský	Havlíčkův Brod
1746	40	typář	řeznický	Chotěboř
1754	65	pečeť	hrnčářský	Přibyslav
1764	58	pečeť	postřihačský, tkalcovský a kloboučnický	Ledeč nad Sázavou
1766	56	pečeť	pekařský	Ledeč nad Sázavou
1768	42	typář	soukenický	Chotěboř
1769	41	pečeť	soukenický	Chotěboř
1773	8	džbán	krejčovský	Havlíčkův Brod
1796	67	pečeť	mezulánský	Přibyslav
1799	46	typář	ševcovský	Chotěboř
1799	37	typář	koželužský	Chotěboř
1803	20	praporec	řeznický	Havlíčkův Brod
1810	55	pečeť	mlynářský	Ledeč nad Sázavou
1812	3	džbán	kolářský	Havlíčkův Brod
1822	1	praporec	hrnčářský	Havlíčkův Brod
1823	50	praporec	tkalcovský	Chotěboř
1824	44	praporec	stavebních řemesel	Chotěboř
1825	4	sklenice	kolářský	Havlíčkův Brod
1825	14	praporec	oplatkářský	Havlíčkův Brod
1825	45	praporec	stavebních řemesel	Chotěboř
1826	24	pečeť	sladovnický	Havlíčkův Brod
1827	38	praporec	krejčovský	Chotěboř
1839	13	praporec	novoševcovský	Havlíčkův Brod
1844	49	vývěsní štít	ševcovský	Chotěboř
1848	31	praporec	tkalcovský	Havlíčkův Brod
1852	23	praporec	sdužený	Havlíčkův Brod
1859	35	praporec	kolářský, kovářský, bednářský a zámečnický	Chotěboř

V tabulce se nachází chronologicky, od nejstarších, seřazené jak heraldické, tak sfragistické památky, které se u cechovních řemesel na Havlíčkovobrodsku zachovaly. Je zde popsán vždy datum vzniku předmětu, cech, od kterého pochází, město ve kterém cech působil a samozřejmě druh dochovaného předmětu. Tabulka je závěrečným shrnutím všech dochovaných památek a cechů s nimi spojenými nacházejícími se v oblasti Havlíčkovobrodsku. Je zde možné vyčíst, v jakém období se vyskytovalo nejvíce například ferulí, nebo jiných památek. Můžeme zde vyhodnotit období s největším, ale i nejmenším počtem dochovaných památek. Z tabulky je též patrné, v jakém období přibližně začaly jednotlivé památky vznikat.

**Katalog památek cechovních řemesel
na Havlíčkovodsku.**

Havlíčkův Brod

cech hrnčířský

1. praporec

Materiál: plátno po zrestaurování zarámované do dřevěného rámu

Popis: obraz není nijak umístěn ve štítě ani se zde nenacházejí předměty spojené s daným cechem. Na plátně jsou zachyceni Eva s Adamem stojící u stromu poznání. Okolo kmenu je omotán had. Eva drží v ruce jablko a Adam ukazuje vzhůru ke koruně stromu. Praporec je malován barevně.

Velikost: 86 x 76 cm

Datace: 1822

Stav: velmi zachovalý

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: L – 378

cech kolářský

2. ferule

Materiál: dřevo

Popis: ferule je bohatě vyřezávaná. Terč má tvar květiny, zřejmě slunečnice. Rukojeť je ve tvaru zaťaté pěsti, jdoucí z tlamy zřejmě drakovi. Pěst měla původně červenou barvu, je to patrné z občasného zabarvení. Na lící straně terče jsou vyřezávány symboly cechu. Symboly nejsou kolorovány, mají barvu dřeva. Jedná se o kružidlo, neozubené kolo a sekyru. Všechny symboly jsou umístěny na červeném poli jenom vnitřní pole kola je černé. Terči velikostí dominuje mlynářské kolo. Okolo kola je napsán letopočet 1732. Rubní strana ferule je natřena černou barvou a nenesé žádný symbol.

Rozměr: délka: 55, průměr: 18, 5 cm (dále už jen pr. a dl.)

Datace: 1732

Barva: červená, černá, odstíny hnědé

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: VO 4/3

3. džbán

Materiál: malované sklo

Popis: džbán je jednouchý a celý zdoben malbami. Malbám dominuje ozdobný štít, v němž jsou vyobrazeny znaky cechu bílou barvou. Jsou jimi kolo, rozevřené kružidlo a dvě sekyry, které kružidlo protínají. Štít je umístěn protilehle uchu džbánu. Nad štítem jsou napsána dvě jména a to Josef a Francz. Obě jména jsou napsána žlutou barvou, stejně jako obrys štítu. Pod štítem je vyobrazen letopočet 1812. Jsou použity barvy: zelená, žlutá a bílá.

Horní průměr: 11 cm

Spodní průměr: 10, 5 cm

Velikost: 23, 5 cm

Datace: 1812

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: L – 1075

4. sklenice

Materiál: čiré broušené sklo

Popis: sklenice má na sobě vybroušeny znaky řemesla: kolo, rozevřené kružidlo. Vedle kružidla jsou vyryta dvě písmena J a T. Nad kružidlem je vyobrazena koruna a okolí je bohatě zdobeno rostlinnými motivy. Není nijak zvláště tvarovaná. Má silnější dno.

Velikost: 15, 5 cm

Datace: 1825

Horní průměr: 8 cm

Spodní průměr: 6, 5 cm

Stav: zachovalý

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: SL - 724/1

cech kovářský, kolářský a bednářský

5. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 64 x 64 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nacházejí tři ozdobné kruhy, z nichž každý nese znamení jednoho z řemesel. V prvním je vyobrazena podkova, ve druhém sud a ve třetím kolo.

Opis: PEZET . POCTIV . CECHV. W . KRAL . MIESTA BROD NEMECKEM

Přivěšení: přivěšena na listině pomocí hnědých provázků a umístěna v železném pouzdře bez víčka.

Datace: 1669

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

6. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 64 x 64 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nacházejí tři ozdobné kruhy, z nichž každý nese znamení řemesla. V prvním je vyobrazena podkova, ve druhém sud a ve třetím neozubené kolo.

Opis: PEZET . POCTIV . CECHV. W . KRAL . MIESTA BROD NEMECKEM

Datace: 1667

Látka: mosaz

Jazyk: čeština

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

nenalezen

cech kožešnický

7. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 67 x 67 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: obraz v pečetním poli je velmi špatně rozeznatelný. Patrná je pouze část nějakého slova, které je napsáno zřejmě na stuze.

Opis: není

Přivěšení: pečeť je přivěšena na listině pomocí hnědého provázku. Je uschována v železném nezdobeném pouzdře bez víčka.

Datace: 1681

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech krejčovský

8. džbán

Materiál: tmavá kamenina

Popis: džbán je jednouchý s vypichovaným vzorem, světlehnědé barvy. Ucho je umístěno protilehle ozdobnému erbů. Ornamenty jsou pak znázorňovány barvou tmavě hnědou. Džbánu dominuje kruhový erb nesoucí znak cechu - krejčovské nůžky. Z jedné třetiny je erb vodorovně pruhovaný. Pod nůžkami je zachycen letopočet 1773. Nad erbem je vyobrazena koruna a v jeho okolí rostlinné motivy.

Horní průměr: 11 cm

Spodní průměr: 16,5 cm

Velikost: 37,5 cm

Datace: 1773

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: KE – 184

cech mlynářský

9. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 45 x 45 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s úplným znakem

Popis pole: opis je lemován dvěma vavřínovými věnci. Vyobrazení jsou dva zřejmě andělé jako štítonoši držící štít a ukazující na korunovaný helm s orlem, který má rozepjatá křídla. Na štítě se nachází znak mlynářského cechu a to mlynářské kolo.

Opis: PECZET . CECHV . MLINARSKEHO . W . BRODCE . NCEMECKIHO

Přivěšení: pečeť je přitištěna na listině.

Datace: 18. století

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

nenalezena

10. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 45 x 45 mm

Výška: 107 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: opis je lemován dvěma vavřínovými věnci. Vyobrazení jsou dva zřejmě andělé jako štítonoši držící štít a ukazující na korunovaný helm s orlem, který má rozepjatá křídla. Na štítě se nachází znak mlynářského cechu a to mlynářské kolo.

Opis: PECZET . CECHV . MLINARSKEHO . W . BRODCE . NCEMECKIHO

Tvar: zasazen do železného osmibokého držadla.

Datace: 1700

Látka: mosaz

Jazyk: čeština

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech mlynářský a pekařský

11. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 42 x 42 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbovní figurou ve štítu

Popis pole: na štítu je umístěn preclík a mlynářské kolo, zbytek je bohužel nečitelný

Opis: ...CIVIT : TEVT : BROD

Přivěšení: pečeť je přitištěna na listině.

Datace: 1715

Jazyk: latina

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

nenalezena

cech mlynářů a soukeníků

12. smeták

Materiál: dřevo tmavě mořené

Popis: smeták je vyroben ze dřeva a je bohatě vyřezávaný. Rukojeť má tvar zaťaté pěsti vycházející z tlamy zřejmě drakovi. Pěstí je protažen zbytek provázku, zřejmě na uchycení smetáku. Pod tlamou draka jsou umístěny svazky štětín. Na jeho těle jsou vyobrazeny

pravděpodobně znaky cechu, jsou ale velmi špatně čitelné. Z těch čitelných můžeme rozpoznat soukenické nůžky a zřejmě část mlýnského kola.

Velikost: 32 cm

Datace: 1651

Stav: částečně poničen (zřejmě napaden nějakým škůdcem)

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: 141

cech novoševcovský

13. praporec

Materiál: plátno hrubě ostřížené se zpevněným (pomocí šití) okrajem, ten pak vytváří dojem úzkého rámu.

Popis: na plátně se nachází svatý Václav se dvěma anděly za zády. Svatá Václav drží v jedné ruce štít s motivem orlice a v druhé prapor s motivem orlice. Sám je oděn do královského roucha a válečné výzbroje. U nohou má korunovaný erb, s vyobrazenými škorněmi s ostruhami, typickým znakem ševců. Na spodní straně praporce v úzkém bílém pruhu je nápis: „ Tento praporec gest vzdělan ke cti a chwale Bozj od pocestneho cechu Novossefcowskeho Leta Panie MDCCCXXXIX.“ (pravděpodobně, poslední čísla jsou špatně čitelná). Praporec je malován barevně. Postavy nejsou vyobrazeny ve štítu, pouze znaky.

Velikost: 85 x 99 cm

Datace: 1839

Stav: částečně poničena barva

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: L – 380

cech úplatkářský

14. praporec

Materiál: plátno hrubě ostřížené se zpevněným (pomocí šití) okrajem, ten pak vytváří dojem úzkého rámu.

Popis: na plátně se nachází svatý Václav oděn do vladařského roucha. Svatý Václav stojí u otevřené pece, drží v obou rukách formu na oplatky a vyrábí je. Vedle sebe na stole má již vyrobené oplatky položené spolu s džbánem nejspíše těsta. O stůl je opřen štít nesoucí znak svatováclavské orlice. Praporec je malován barevně, i když celý je velmi tmavý.

Velikost: 76 x 90 cm

Datace: 1825

Stav: velmi zachovalý

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: 409

cech pekařský

15. ferule

Materiál: keramika

Popis: ferule je jednoduchého tvaru, nijak zdobená. Terč má jednoduchý kruhový tvar. Na lící straně terče jsou vyobrazeny dvě sekyry, nad nimiž je umístěna koruna a pod nimi letopočet 1728. Na straně rubní je vyobrazen květ květiny, která má sedm okvětních listů. Aby symboly vynikly, má pole ve kterém jsou vyobrazeny vroubkovaný povrch.

Rozměr: dl: 45, pr:17, 5 cm

Barva: tmavě hnědá

Datace: 1728

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: L - 375

cech pivovarský

16. ferule

Materiál: dřevo

Popis: ferule je bohatě vyřezávaná. Terč je kruhového tvaru s drobnými okrajovými řezbami stejné barvy. Lícni strana terče nese znamení cechu, jedná se o nůžky, které protíná palice. Znamení je vyřezáno a umístěno v ozdobném štítě, má stejnou barvu jako zbytek ferule, což je tmavě hnědá. Rubní strana je zdobena vyřezanou květinou téže barvy. Rukojeť je soustružená.

Rozměr: dl: 53, pr: 16, 5 cm

Barva: tmavě hnědá

Datace: 1727

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: VO – 2/29

cech postřihačský

17. truhlice

Materiál: dřevo

Popis: truhlice je tmavě hnědé barvy. Na víku je vyřezávaná růže. V čele truhlice jsou vyřezány znaky cechovního řemesla. Jsou umístěny v obdélníkovém, rámovaném poli. Jedná se o dvojce rozevřené postřihačské nůžky, umístěné po stranách. Uprostřed jsou vyobrazeny zřejmě zkřížené nože. Truhlice je postavena na čtyřech nezdobených nohách. Boční strany nejsou nijak zdobené.

Velikost: 125 x 75 x 60 cm

Datace: ???

Stav: částečně poničena

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: L – 1095

cech řemenářský

18. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 26 x 26 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbovními figurami

Popis pole: opis pečeti je lemován vavřínovým věncem. V pečetním poli jsou vyobrazeni dva dvouocasí, korunovaní lvi jako štítonoši. Na štítě ohlávka. Nad štítem je pak umístěna hlava anděla s rozepjatými křídly.

Opis: INSI : IR : RIMER : HA : IN : D : K : S : TEI : BROD. 1 . 7 . 3 . 3

Přivěšení: pečeť je přitištěna na listině.

Datace: 1745

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě
nenalezen

19. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 26 x 26 mm

Výška: 134 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková s erbovními figurami

Popis pole: opis je lemován vavřínovým věncem. V pečetním poli jsou vyobrazeni dva dvouocasí, korunovaní lvi jako štítonoši, držící štít se znakem. Na štítě je vyobrazena ohlávka. Nad štítem je potom zachycena hlava anděla s rozepjatými křídly.

Opis: INSI : IR : RIMER : HA : IN : D : K : S : TEI : BROD . 1 . 7 . 3 . 3

Tvar: zasazen vysoustruženého dřevěného držadla ve tvaru hrušky.

Datace: 1733

Látka: bronz

Jazyk: latina

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech řeznický

20. praporec

Materiál: plátno hrubě ostřížené se zpevněným (pomocí šití) okrajem, ten pak vytváří dojem úzkého rámu.

Popis: na plátně se nachází znak řeznického cechu, tím je dvouocasý lev s korunou držící v ruce řeznickou sekýru. Lev je vyobrazen v červeném poli v oválném štítu s rostlinnými motivy. V opisu štítu je nápis: „Tento prapor jest wizvizen pro cest a chválu Božy z nakladu czeleho poczestneho cechu rzezniczkeho za czasů wassnost Pana Inspektora Pana Jana Langra a Panů Starssich. Czech Mistrů Pana Prokopa a Pana Francze Neüpaura, Ano 1803.“ Praporec je malován barevně. Celému poli dominuje štít, zbytek je zachycen dodrou barvou a drobnými rostlinnými motivy.

Velikost: 83 x 89 cm

Datace: 1803

Stav: velice zachovalý

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: L – 37

21. ferule

Materiál: dřevo a látka

Popis: ferule není nijak vyřezávaná. Zhruba ve třetině rukojeti je umístěno několik ozdobně ostříhaných pruhů látky. Pruhy jsou v jednom místě uvázány k rukojeti, původně zřejmě měly červenou barvu. Terč je prostého kruhového tvaru bez řezeb. Jeho lící strana nese vyobrazení dvou řeznických siročin, které jsou nakresleny černou barvou a jsou velmi špatně viditelné. Siročiny se protínají. Na rubní straně je červenou barvou napsán nápis. Je bohužel značně poškozen. Čitelné je slovo „tvorba“ a „jest“.

Rozměr: dl: 59, pr: 19 cm

Barva: černá, červená, tmavě hnědá

Datace: 1728

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: L - 374

22. hmoždíř

Materiál: litina

Popis: hmoždíř má dvě ucha hranatého tvaru, proti sobě ležící. Na přední straně je vyobrazena řeznická siročina s letopočtem 1652. Zadní strana hmoždíře je částečně poškozena. Obraz je špatně viditelný, ale zřejmě se jedná o lva, který byl znakem řezníků.

Velikost: 21, 5 cm

Horní průměr: 13 cm

Spodní průměr: 11, 5 cm

Datace: 1652

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: Z – 69

cech sdružený

23. praporec

Materiál: plátno hrubě ostřížené se zpevněným (pomocí šití) okrajem, ten pak vytváří dojem úzkého rámu.¹⁰⁵

Popis: na plátně se nachází ozdobný štít, jednou polcený a dvakrát dělený, který ve svých modrých polích nese znamení cechů. V prvním pila, kolo a sekyra. V druhém kladivo, kleště a podkova. Ve třetím zámek, klíč a kladivo. Ve čtvrtém kružidlo, úhelník a hoblík. V pátém sud, pila a ????. V šestém se jedná zřejmě o vodováhu, sekyru nebozez a paličku. Celý štít nesou jako štítonoši dva andělé. Každý z nich má kolem sebe ovázaný kus látky. Jeden v červené a druhý v zelené barvě. Štít je korunovaný s červenou stuhou. Praporec je malován barevně. Ploše opět rozměrově dominuje štít se znameními, kterou jsou zachycena hnědou a šedou barvou.

Velikost: 81 x 87 cm

¹⁰⁵ Každé zpevnění okraje mělo jiný ozdobný motiv.

Datace: 1852

Stav: zachovalý

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: L – 377

cech sladovnický

24. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 26 x 26 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbovní figurou ve štítě

Popis pole: v pečetním poli je zachycena postava sv. Václava. Světec drží v pravé ruce praporec s orlicí a v ruce levé půlený štít. Ve spodní části pečetního pole se nachází dvě zkřížené sladovnické lopaty jako znak cechu.

Opis: PECZET RZEMESLA SLADOWNOCZSKEHO MIESTA NIEMECZKEHO BRODV

Přivěšení: pečeť je přitištěna.

Datace: 1826

Jazyk: čeština

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě
nenalezena

cech soukenický

25. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 49 x 49 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli je vyobrazen bohatě zdobený čtvrcený štít. V němž je vyobrazeno ozbrojené rámě s mečem, lev s babenberským štítkem, zkřížená střela s nůžkami a v posledním poli dvě šerhagle soukenická štětka. Nad štítem je helm s pokrývadly. V klenotu helmu vyrůstá postava biskupa s berlou a soukenickou střelou v pravici. Po stranách biskupa je letopočet 1724.

Opis: PECZET CZECHV SAVKENICKEHO W KRALOW : MCE : NEME : BRODCE

Přivěšení: pečeť je přivěšena na listině pomocí žlutého provázku. Je uschována ve „dvojitém“ pouzdře . V dřevěném vyřezávaném pouzdře je nejprve nalit přírodní vosk a až do něj je teprve zasazena samotná pečeť.

Datace: 1660

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

25. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 45 x 45 mm

Výška: 105 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: opis je lemovaný dvěma vavřincovými věnci. V pečetním poli uprostřed jsou postřiháčské nůžky a po jejich stranách vždy po jedné štětce. Nad štětkami jsou vyobrazeny vždy dvě číslice z letopočtu 1646.

Opis: SILLVM . PANNIFICVM . REGINE . LIBEREQVE . CIVITA . TEVTOBROD

Tvar: zasazen do železného osmibokého držadla.

Datace: 1642

Látka: mosaz

Jazyk: latina

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

nenalezen

26. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 37 x 37 mm

Výška: 82 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: opis pole je lemovaný vavřínovým věncem. V pečetním poli se nachází štít, ve kterém jsou vyobrazeny dvě zkřížené soukenické střely. Po stranách střel je vždy jedna lopatka.

Opis: S : T : Z : K : S : M : B : N : 1.6.3.8

Tvar: zasazen do železného osmibokého držadla.

Datace: 1638

Látka: mosaz

Jazyk: latina

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě
nenalezen

27. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 49 x 49 mm

Výška: 112 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli je vyobrazen bohatě zdobený čtvrcený štít. V němž je vyobrazeno ozbrojené rámě s mečem, lev s babenberským štítkem, zkřížená střela s nůžkami a v posledním poli dvě šerhagle soukenická štětka. Nad štítem je helm s pokrývadly. V klenotu helmu vyrůstá postava biskupa s berlou a soukenickou střelou v pravici. Po stranách biskupa je letopočet 1724

Opis: PEZET . POCTIV . CECHV. W . KRAL . MIESTA BROD NEMECKEM

Tvar: tvar osmibokého kvádrů.

Datace: 1724

Látka: mosaz

Jazyk: čeština

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě
nenalezen

cech ševcovský

28. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 55 x 55 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nacházejí dva štítonoši v podobě dvou vojáků, držících v jedné ruce a v druhé zbraň. Na štítě se nachází tři škorňe, což je znak ševců. Mezi hlavami mají vyobrazeno velké W.

Opis: je bohužel nečitelný.

Přivěšení: pečeť je přivěšena na listině pomocí hnědého provázku. Je uschována v dřevěném vyřezávaném pouzdře bez víčka.

Datace: 1697

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

29. ferule

Materiál: dřevo natřené okrovou barvou

Popis: ferule není nijak vyřezávaná, jedná se pouze o klasický tvar. Nalezneme na ní barvy jako červená, bílá, černá a okrová. Rukojeť je zdobena drobnými bílo červenými pruhy stejné šířky. Okraje ferule jsou do poloviny obtaženy bílou barvou, druhá půle černou. Lícni strana terče nese černý symbol boty nakreslený uprostřed. Na rubní straně je také zachycena bota,

ale v červeno bílém provedení a menší. Celá ferule byla zřejmě původně natřena okrovou barvou. Symboly nejsou vyobrazeny ve štítu.

Rozměr: dl: 55, pr: 17 cm

Barva: bílá, červená, okrová, černá

Datace: 1720

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě

Inventární číslo: VO - 240

cech tkalcovský

30. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 31 x 31 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: pole je velice špatně čitelné, jelikož papír je značně začernalý a poškozený. Uprostřed je viditelný tkalcovský člunek a pod ním dva zkřížené hřebeny.

Opis: nečitelný

Přivěšení: přitištěny na listině jedná se o pečeť pod ozdobně vystřiženým krytem papíru

Datace: 1544

Barva: béžová, nyní značně zčernalá

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

31. praporec

Materiál: plátno hrubě ostřížené se zpevněným (pomocí šití) okrajem, ten pak vytváří dojem úzkého rámu.

Popis: na plátně se nachází klečící žena, chudě oděna do haleny a sukně, držící v obou rukách cípy bílého plátna, na němž je červenou barvou vyobrazena hlava Ježíše Krista s trnovou korunou. Vedle sebe (v rozích praporce) má dva ozdobné štíty hnědé barvy, jeden nese nápis:

„ Leta Pane 1848 dne Utiho Června Za Času Starších Panu Mistru Anton Neuyhaus. Anton Marek. “ Nápis je napsán na hnědém poli. Druhý štít nese znamení cechu: tkalcovský čunek a zřejmě i hřebeny. Znamení jsou vyobrazena v modrém poli sama mají hnědou barvu.

Velikost: 71 x 71, 5 cm

Datace: 1848

Stav: částečně poničen obraz

inventář muzea Vysočiny v Havlíčkově Brod.

Inventární číslo: L – 410

Humpolec

cech pekařský a mlynářský

32. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 40 x 40 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbem

Popis pole: v pečetním poli se nachází zdobený štít. V jeho horní části je vyobrazen preclík, po obou stranách lemovaný vánočkami. Pod ním je vyobrazeno mlýnské kolo.

Opis: PECAT MIESTA HUMPOLC

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1671

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

spojený cech čtyř řemesel

33. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 32 x 32

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbem

Popis pole: v pečetním poli se nachází polcený a půlený štít. Ve čtyřech polích jsou umístěny znaky jednotlivých cechovních řemesel. V prvním se nachází bota, v druhém nůžky, ve třetím pohár a ve čtvrtém rukavice.

Opis: PECZET CZECHU HUMPOLCZE

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1678

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

Chotěboř

cech kolářský, kovářský, bednářský, zámečnický a hodinářský

34. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 44 x 44 mm

Výška: 21 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází čtvrcení štít nesoucí znaky řemesel. V prvním poli je vyobrazen sud a kružidlo, v poli druhém je to podkova, v poli třetím jsou to zkřížené klíče a zámek a v posledním, čtvrtém poli, kolo. Nad štítem jsou vyobrazeny římské číslice, což je znakem hodinářů.

Opis: MI CECHMISTRI A MISTZRI MIESTA CHOTIEBORZE

Tvar: s malým zadním úchytem s otvorem zřejmě na zavěšení.

Datace: 1606

Látka: stříbro

Jazyk: čeština

Městské muzeum v Chotěboři

35. praporec

Materiál: plátno po zrestaurování zarámováno

Popis: na obraze se nachází Svátá Trojice. Bůh otec a bůh syn, sedící na oblaku a nad nimi duch svatý. Uprostřed oblaku, u nohou postav, je ve zdobeném zlatém štítě napsán v červeném poli letopočet 1859 a kolem něj jsou zachycena znamení cechů: neozubené kolo,

sud, zámek s klíčem, kružidlo, hoblík, podkova a kleště. Praporec je malován barevně. Postava není umístěna ve štítu.

Velikost: 94 x 75 cm

Datace: 1859

Stav: velmi zachovalý

Městské muzeum v Chotěboři.

cech kožešnický

36. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 40 x 40 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s úplným znakem

Popis pole: v pečetním poli se nachází kosmo dělený štít, na jehož spodní části je kožešina (zřejmě hermelín) a v jeho horní části pták s chocholem. Stejně znamení ptáka s chocholem je pak umístěno i v klenotu nad štítem. Pták svírá v zobáku větývku.

Opis: CZECHU . KOZESSNICZK . W . MIESTE . CHOTIEBOR ...

Přivěšení: pečeť je přitištěna na listině pod ozdobným krytem papíru

Datace: 1734

Barva: přírodní a místy červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech koželužský

37. typář

Tvar pečetní plochy: oválný

Velikost: 34 x 35,5 mm

Výška: 85 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází dva proti sobě stojící dvou ocasní lvové

Opis: PECET CECHU KOZELUSKEHO W MIESTE CHOTIEBORI

Tvar: pečetidlo je zasazeno do železné tyčové rukojeti.

Datace: 1799

Látka: mosaz

Jazyk: čeština

Městské muzeum v Chotěboři

cech krejčovský

38. praporec

Materiál: plátno je po zrestaurování zarámováno

Popis: na obraze se nachází patron cechu krejčovského. Má kolem sebe omotaný široký pruh červené látky a zvedá ruku k zářícímu slunci. Za sebou má na stole položené nůžky a klubko nití. V levém spodním rohu je umístěn štít. Štít má okrové okraje a červené pole, které nese znamení cechu, nůžky a špendlík. Nůžky jsou lemovány nápisem: za pana inspektora Leopolda Wočelky. Pod nůžkami se nachází ještě další tři jména, ta jsou ale bohužel nečitelná. Praporec je malován barevně. Postava není umístěna ve štítu a svou velikostí dominuje praporci.

Velikost: 94 x 75 cm

Datace: 1827

Stav: velmi dobrý

Městské muzeum v Chotěboři.

cech pekařský, mlynářský a perníkářský

39. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 42 x 42 mm

Výška: 40 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází štít nesoucí znaky cechů. Jsou to v horní části vánočky, nad nimiž je umístěna koruna, vedle preclík, nesoucí též korunu a pod nimi neozubené mlynářské kolo.

Opis: PECZET CECHV PEKARZSKE . A MLINAR . Y . PER . MIESTA . CHOTIEB

Tvar: pečetidlo je s křídlovou sklopnou rukojetí na zavěšení.

Datace: konec 16. století a počátek 17. století

Látka: stříbro

Jazyk: čeština

Městské muzeum v Chotěboři

cech řeznický

40. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 42 x 42 mm

Výška: 42 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází štít, na kterém je vyobrazen dvouocasý lev nesoucí v obou tlapách řeznickou siročinu.

Opis: SIGILLVM LANIORVM CZIVITATIS CHOTIEBOZIE

Tvar: pečetidlo je se sklopnou křídlovou rukojetí, zdobenou rytím.

Datace: 1746

Látka: stříbro

Jazyk: latina

Městské muzeum v Chotěboři

cech soukenický

41. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 40 x 40 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází polský štít, nesoucí znak lva. Lev je dvouocasý a nekorunovaný.

Opis: nečitelný

Přivěšení: přitištěna pod čtvercovým krytem papíru

Datace: 1769

Barva: přírodní (jako papír)

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

42. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 35 x 35 mm

Výška: 135 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková s erbovní figurou ve štítu

Popis pole: v pečetním poli se nachází čtvercový štít, v jehož polích jsou vyobrazeny nástroje, které používají soukeníci. V prvním poli se nachází dvě zkřížené soukenické střely, v poli druhém jsou vyobrazeny soukenické nůžky, ve třetím poli je to hřib a v poli čtvrtém je vyobrazena soukenická štětka. Nad štítem je zachycena postava anděla od pasu výše.

Opis: PECZET . CECHV . SAUKE . W . MIESTIE . CHOTIEBORZI

Tvar: zasazen do železného osmibokého držadla

Datace: 1768

Látka: mosaz

Jazyk: čeština

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

43. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 31 x 31 mm

Výška: 37,5 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází štít nesoucí znaky řemesla soukenického. Nůžky protnuté soukenickou střelou.

Opis: PECZET PORSATKV SOUKENIZKEHO MIESTO POTIEBOR

Tvar: pečetidlo je vyrobeno z jednoho kusu mosazi

Datace: 18. století

Látka: bronz

Jazyk: čeština

Městské muzeum v Chotěboři

cech stavebních řemesel

44. praporec

Materiál: plátno je po zrestaurování zarámováno

Popis: na praporci se nachází svatý Josef sedící a držící v náručích dítě. Pod rukou svírá větévku, z jejíhož vršku vyrůstají bílé květiny. V pravé i levé dolní části jsou ve zlatých štítech zachyceny znaky řemesel a letopočet 1825. V levém dolním rohu se v červeném poli nachází kružidlo, zednický trojúhelník, kladivo, palice a písmena W a R. Zřejmě jde o iniciály. Znamení jsou malována hnědou, černou a šedou barvou. V pravém dolním rohu jsou v červeném poli vyobrazeny sekera, úhelník, kružidlo a iniciály J a K. Tato znamení jsou malována černou barvou. Praporec je malován barevně.

Velikost: 78 x 104 cm

Datace: 1824

Stav: velmi zachovalý

Městské muzeum v Chotěboři.

45. praporec

Materiál: plátno je po zrestaurování zarámováno

Popis: na obraze se nachází patron cechu stavebních řemesel, držící v ruce berlu a ukazující si na krvavou ránu na stehně. Zpoza pravého štítu ho pozoruje černý pes. V pravé i levé dolní části jsou ve štítech zachyceny znaky řemesel a letopočet 1825. Štíty jsou zlatě rámované s červeným polem. V levém dolním rohu se nachází kružidlo, úhelník a sekyra křížená s kladivem. Pod nářadím jsou napsána písmena J a K. Zřejmě jde o iniciály. V levém dolním rohu jsou vyobrazeny kružidlo, zednický trojúhelník, palice a iniciály W a R. Iniciály i znaky jsou malovány černou a hnědou barvou. Praporec je malován barevně, postava se nevyskytuje ve štítu.

Velikost: 78 x 104 cm

Datace: 1825

Stav: velmi zachovalý

Městské muzeum v Chotěboři.

cech ševcovský

46. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 30 x 30 mm

Výška: 98 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází znak ševců a tím je bota. Vedle boty jsou vyobrazeny znaky, možná jde o písmena. Nad botou je zachycen nápis SK..O

Opis: SPECET CECHU SEWCOWSKYHO MĚSTO HOTE....

Tvar: pečetidlo má křídlovou rukojeť a je zavěšeno na 20 cm dlouhém stříbrném řetěze.

Datace: 1799

Látka: stříbro

Jazyk: čeština

Městské muzeum v Chotěboři

47. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 38 x 38 mm

Výška: 50 mm (uvedeno i s křídlovou rukojetí)

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází štít se třemi škorněmi s ostruhami. Štít drží jako štítonoš těžkooděnc s mečem přes rameno. V pečetním poli je zaznamenán letopočet 1289.

Opis: SIGILLVM SVTORIUM CIVITATIS CHOTEBORENSIS

Tvar: pečetidlo má křídlovou rukojeť a je zavěšeno na 120 cm dlouhém stříbrném řetěze. Nefunkční strana pečetidla je zdobena rytinami. Dětská hlava s křídly a rostlinné motivy.

Datace: 1586

Látka: stříbro

Jazyk: čeština

Městské muzeum v Chotěboři

48. ferule

Materiál: dřevo

Rozměr: dl: 61, pr: 19, 5 cm

Popis: ferule má soustruženou rukojeť tmavě hnědé barvy. Terč není nijak vyřezávaný. Na lící straně nese znamení boty, která je černě namalovaná uprostřed. Po okraji jsou bílou barvou malovány rostlinné motivy. Znamení jsou na červeném podkladě, který je ale vidět pouze místy. Rubní strana je bez znamení a tmavě hnědé barvy.

Barva: bílá, černá, červená, tmavě hnědá

Datace: počátek 19. století

Městské muzeum v Chotěboři.

49. vývěsní štít

Materiál: dřevo natřené barvami

Popis: dva žoldněři v uniformách a s meči nesoucí štít se znakem ševcovského cechu, tedy s botami. Štít je ozdobně tvarovaný červené barvy. Znaky, které nese, jsou malovány černou barvou. Štít je z půlky bílý (nyní je barva opotřebovaná) a z druhé půlky tmavě hnědý.

Použité barvy: hnědá, červená, bílá, zelená, okrová.

Tvar: tvar obdélníku s ozdobně vyřezávaným horník krajem.

Velikost: 1,3 m x 0,7 m

Datace: 1844

Městské muzeum v Chotěboři.

cech tkalcovský

50. praporec

Materiál: plátno je po zrestaurování zarámováno

Popis: na obraze se nachází patron cechu tkalcovského oblečený do slavnostního roucha, držící berlu a ukazující na levý spodní roh. V levém rohu je umístěn ozdobný hnědý rámovaný štít s červeným polem nesoucí tři tkalcovské člunky. Na straně druhé se vyskytuje stejně tvarovaný barevný štít, nesoucí šedě napsaný nápis. Bohužel je nečitelný. Celý obraz má po svých okrajích namalován rám. Praporec je malován barevně.

Velikost: 72 x 78 cm

Datace: 1823

Stav: zachovalý, místy nečitelný

Městské muzeum v Chotěboři.

Krucemburk

cech mlynářská, pekařský a kolářský

51. typář

Tvar pečetní plochy: oválný

Velikost: 45 x 34 mm

Výška: 77 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť obrazová

Popis pole: v pečetním poli se nacházejí znaky řemesel. Jedná se o kružidlo, pod ním je umístěno mlynářské kolo, vedle koruna a pod ní preclík. Úplně dole je nepatrně vyobrazena ještě pekařská forma. Všechny znaky kromě formy jsou přibližně stejné velikosti.

Opis: PECZ. P. RZEM. MIIN. PEKAR. : W : M : KLVZBVR

Tvar: mosazná rukojeť osmibokého tvaru

Datace: bez data

Látka: mosaz

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech řeznický

52. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 45 x 45 mm

Výška: 57 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť obrazová

Popis pole: v pečetním poli se nachází ozdobný štít, nesoucí znamení dvouocasého lva. Lev má v tlapách řeznickou siročinu.

Opis: PECZET POCTIWEHO RZEZNICKEHO W MIESTYS KVRCENBVRK

Tvar: krátká zploštělá rukojeť

Datace: 1733

Látka: mosaz

Jazyk: čeština

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

Ledeč nad Sázavou

cech hrnčírský

53. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 30 x 30 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť obrazová

Popis pole: v pečetním poli se nachází jakási nádoba, ve které jsou umístěny tři leknínové listy.

Opis: nečitelný

Přivěšení: pečeť je přivěšena na pergamenovém proužku.

Datace: 1560

Forma pečetě: pečeť je umístěna ve voskové misce, barvy přírodního vosku.

Jazyk: latina

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech krejčovský a postřihačský

54. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 32 x 32 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází polcený zdobený štít. V obou polovinách se nachází znaky krejčovského a postřihačského řemesla. Vždy jedny krejčovské a jedny postřihačské nůžky.

Opis: RZEMESLA . KREICOWSKE . POSTR..... MIESTA . LEDCZ .

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1702

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

cech mlynářský

55. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 35 x 35 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbovní figurou ve štítě

Popis pole: v pečetním poli se nachází štít. Na štítu je vyobrazeno neozubené mlynářské kolo a letopočet 1756. Po obou stranách mlynářského kola jsou vyobrazeny sekyry, nad kolem je umístěno kružidlo. Nad štítem je zachycen anděl, držící v pravé ruce tři leknínové listy a v levé ruce věnec.

Opis: ARZSKA . MIESTA . LEDCZE . NAD . SASAWAV

Přivěšení: pečeť přivěšena na hedvábných šňůrkách žluté a černé barvy

Datace: 1810

Forma pečete: pečeť je uložena v dřevěném pouzdře.

Jazyk: čeština

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech pekařský

56. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 33 x 33 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s úplným znakem

Popis pole: v pečetním poli se nachází ozdobný štít. V jeho horní části je vyobrazena koruna a pod ní znak pekařů, preclík. Ve štítě se též nachází letopočet 1766.

Opis: PECZET . PEKARZSKA . MESTA . LEDCZE . NAD . SAZAWAV

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1766

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

cech pekařský, mlynářský a perníkářský

57. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 35 x 35 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbovní figurou ve štítě

Popis pole: v pečetním poli se nachází ozdobný štít. Na štítu jsou vyobrazeny znaky řemesel. Vpravo mlynářské kolo, vlevo preclík, dole perníkářská forma a nad kolem a preclíkem je umístěna koruna.

Opis: PEKARSKAA PERNI.....

Přivěšení: pečeť je přitištěna

Datace: 1730

Forma pečetě: pečeť je pod krytem papíru

Jazyk: čeština

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech postřihačský, tkalcovský a kloboučnický

58. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 45 x 45 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází zdobný štít nesoucí znaky řemesel. Jedná se o postřihačské nůžky, které svou velikostí štítu dominují, a dva tkalcovské člunky, které jsou umístěny po stranách nůžek. Pod nimi se nachází dva hříby.

Opis: MIESTA LEDCZE CECHV

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1764

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

cech řeznický

59. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 30 x 30 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s heraldickou figurou

Popis pole: v pečetním poli se nachází zdobený štít nesoucí znak dvouocasého lva. Lev má na hlavě korunu a nese řeznickou siročinu.

Opis: PECET POCTIWEHO RZEMESLA RZEZNICKEHO MIESTA LECE

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1654

Barva: červená

cech sladovnický

60. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 50 x 50 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s úplným znakem

Popis pole: v pečetním poli je umístěn ozdobný štít. Ve štítě je vyobrazen převázaný otep. Štít drží z obou stran andělé jako štítonoši a nad štítem roste postava a rozpaženými ručkami a korunou na hlavě. Samotný štít je též korunovaný.

Opis: PECZ CZECHU SLADOWNICZ MIESTA LEDCZE NAD SAZAWA

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1679

Barva: červená

cech soukenický

61. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 49 x 49 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s úplným znakem

Popis pole: v pečetním poli se nachází ozdobný štít nesoucí znaky řemesla. Štít zcela pečetnímu poli dominuje. Jsou na něm vyobrazeny nůžky, hřib a hřebeny. Nůžky jsou umístěny uprostřed a ostatní nástroje jsou po stranách.

Opis: PECZ CZECHU SAU... LEDCZE...

Přivěšení: přivěšena na listině na hnědém provázku, pečeť z 1/3 chybí

Datace: 1643

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

společný cech pěti řemesel

62. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 42 x 42 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází pět drobných štítů nesoucích znaky řemesel. V prvním štítu je vyobrazena podkova, ve druhém kolo, ve třetím zámek, ve čtvrtém zkřížené klíče a v posledním kružidlo protínající se zednickým trojúhelníkem.

Opis: bohužel naprosto nečitelný

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1654

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

cech zednický, kamenický a tesařský

63. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 45 x 45 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečtním poli se nachází ozdobný štít nesoucí znamení řemesel. Nahoře je vyobrazen zednický trojúhelník doprovázen kladivem a zednickou lžící. Pod ním se nachází znaky kameníků jako je kladivo, tesařů jako je sekyra a úhelník.

Opis: PECZ : P : CZEHV : ZEDNIC : KAMENIC : TESAR : MIES : LEDCZE

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1687

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

Pohled

cech krejčovský a ševcovský

64. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 30 x 30 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází tři zdobené kruhy nesoucí znaky řemesel. V prvním kruhu jsou vyobrazeny tři rozevřené krejčovské nůžky. Ve druhém jsou vyobrazeny tři ševcovské škorňe. Třetí znamení je bohužel nečitelné.

Opis: E . Z . P . SNAI . SVST. LW... B

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1697

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

Přibyslav

cech hrnčírský

65. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 49 x 49 mm

Typ pečetí: jednostranná

Typ obrazu: pečeť obrazová

Popis pole: opis je lemován vavřínovým věncem. V pečetním poli se nachází obraz Adama a Evy u stromu poznání. Pod stromem je umístěna váza z které vyrůstá jabloň.

Opis: PECET : CECHV : RZEMESLA : HERNCIRS : M : PRIBISLAW

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1754

Barva: černá

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

66. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 49 x 49 mm

Výška: 82 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť obrazová

Popis pole: opis je lemován vavřínovým věncem. V pečetním poli jsou vyobrazeni Adam a Eva u stromu poznání. Pod stromem je umístěna váza, z níž vyrůstá jabloň.

Opis: PCET : CECHV : RZEMESLA : HERNCIRS : M : PRZIBISLAW

Tvar: zasazen do držadla tvaru kuželky

Datace: 1700

Látka: mosaz

Jazyk: čeština

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

nenalezen

cech mezulánský

67. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 32 x 32 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbovní figurou ve štítu

Popis pole: na štítu je umístěn zřejmě tkalcovský člunek.

Opis: RZEME. TKADL . V PRZIBSLA ...

Přivěšení: pečeť je přitištěna na listině.

Datace: 1796

Jazyk: čeština

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech novoševcovský

68. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 32 x 32 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: obraz setřen

Popis pole: obraz setřen

Opis: není

Přivěšení: pečeť je přitištěna na listině pod krytem papíru

Datace: 1646

Barva: červená

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

nenalezena

Světlá nad Sázavou

cech sdružený kolářský, kovářský, bednářský a sklenářský

69. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 42 x 42 mm

Typ pečeti: jednostranná, společná

Popis pole: pole je polceno a dvakrát děleno. V jednotlivých polích se nacházejí cechovní znamení: podkova protnutá kladivem a kleštěmi, vedle se nachází sud. Pod nimi je to neozubené kole s číslicemi 17, vedle tohoto pole se nachází dva překřížené klíče a malý zámek mezi nimi. V tomto poli jsou vyobrazeny další dvě číslice a to 03, jedná se o pokračování letopočtu. V polích pod nimi se nachází kružidlo a hoblík a vedle lopata zkřížená se sekyrou.

Typ obrazu: pečeť znaková se znaky cechů

Opis: PECZET KOWARZ PECZW ROLARZ....TRVN A SKLEN

Přivěšení: přitištěna na listině

Barva: červená

Datace: 1703

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

cech krejčovský a postřihačský

70. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 23 x 23 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť obrazová

Popis pole: v pečetním poli jsou v ozdobném štítu zobrazeny krejčovské nůžky společně s postřihačskými. Nůžky se navzájem protínají.

Opis: PECZET POCTIWA KREITZOWSKA A POSZRIHATZSKA

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1724

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

cech mlynářský a pekařský

71. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 30 x 30 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v ozdobeném poli se nachází znaky obou cechů, mlynářské kolo a preclík

Opis: PECZET RZEMESLA MLYNARZ PEKARZ A PERNIK MEST

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1589

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

cech ševcovský

72. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 32 x 32 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbovní figurou ve štítě

Popis pole: v pečetním poli jsou dva rytíři držící polský štít, na kterém jsou tři škorňe s ostruhami. Mezi hlavami štítonošů je umístěn letopočet.

Opis: PECZET POCTIWEHO RZEMESLA SEWCOWSKEHO MIESTA SWIETLE...

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1703

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

cech společný

73. typář

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 40 x 40 mm

Výška: 35 mm

Typ pečetního obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází jednou polcený a jednou dělený štít se znaky cechů. Kolo od vozu, podkova, zkřížené klíče a sud. Po stranách štítu jsou zachyceny římské číslice I. a II.

Opis: PECZET : STAR : KOWARZ : BEDNARZ : ZAMECZ : MIESTA : SWIET

Tvar: pečetidlo je vyrobeno z jednoho kusu kovu s držadlem tvaru čtyřúhelníku

Datace: 1612

Látka: mosaz

Jazyk: čeština

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě

cech zednický

74. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 33 x 33 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková s erbem

Popis pole: poli dominuje ozdobný štít nesoucí znaky řemesla, trojúhelník, zednickou lžící a kladivo. Znaky se navzájem protínají. Ve středu dominuje zednický trojúhelník, který ostatní předměty protínají. Štít je korunovaný.

Opis: PECZET POCTIWEHO CZEMESLA ZEDNICS.....MIESTA

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1703

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

Vilémov

společný cech pěti řemesel

75. pečeť

Tvar pečetní plochy: okrouhlý

Velikost: 37 x 37 mm

Typ pečeti: jednostranná

Typ obrazu: pečeť znaková

Popis pole: v pečetním poli se nachází jednou polcený a jednou dělený štít, nesoucí znaky cechů. Vpravo se nachází stolička, vedle ní pak kolo. Ve středu štítu je vyobrazena podkova. Pod podkovou na pravé straně nalezneme úhelník a vedle úhelníku se nachází visací zámek.

Opis: PECZET CEHOWNI WILIMOW

Přivěšení: přitištěna na listině

Datace: 1629

Barva: červená

Fond Archivu Národního muzea v Praze: Eichlerova sbírka G

VI. Závěr

V oblasti Havlíčkovobrodská se vyskytovalo 56 cechovních korporací. Pod tímto číslem jsou zahrnuty pouze cechy, u nichž jejich existenci můžeme doložit dochovanými památkami. Celkem se v této oblasti dochovalo 75 cechovních památek.

Nejhojněji se vyskytují pečeti, jelikož byly po většinou přivěšeny nebo přitištěny k písemnostem, jejichž dochování bylo častější než u jiných památek. Nejvyšší výskyt pečeti byl zaznamenán v 2. polovině 17. století. Cechy pečetily převážně červeným voskem, ve výjimečných případech můžeme nalézt vosk černý nebo pečeť pod krytem papíru.

Ve větší míře se dochovaly pečeti přitištěné k listinám, jedná se totiž o mladší způsob pečetění. V těchto případech se totiž pečetilo španělským voskem, který byl pevnější a odolnější vůči okolním vlivům. V menší míře jsou dochovány pečeti uložené v různých miskách. Jedná se o pečeti řádově starší a tudíž i o starší typ pečetění. Jelikož nebyly vyrobeny z kvalitního vosku, byly pro své uchování ukládány do různých pouzder. Tato pouzdra byla vyrobena buď ze dřeva, kovu nebo z vosku přírodního. V některých případech byla pouzdra opatřena ještě víčkem pro dokonalejší ochranu. Pouzdra měla tvar misek, kam byl lit vosk. Takto zhotovená pečeť se pomocí plíky vytvořené na listině přivěšovala na různobarevné provázky.

Dochování typářů je větší vzácností. Typáře se zde nalezené mají rozličné tvary a jsou z rozmanitých materiálů. Pro příklad můžeme uvést typ, který se pomocí sklopné rukojeti s otvorem nosil zavěšen na krku (typář cechu ševcovského z Chotěboře). Častěji se objevují typáře s rukojetmi různých geometrických tvarů. Typáře se vyráběly z několika druhů kovů. Jmenujme například mosaz, železo nebo stříbro.

Dalším typem cechovních památek jsou praporce. Jejich uchování bylo poměrně složité. Většinou bývaly uloženy v kostelech. S přihlédnutím k materiálu, z kterého jsou vyrobeny, je jejich nález poměrnou vzácností. Dochovaly se z 1. poloviny 19. století. Když měly praporce štěstí, byly po zániku cechovních korporací předány místním muzeím. Pokud se tak nestalo, potom ve většině případů zchátraly. V muzeích musely být zrestaurovány, a proto je v dnešní době většina dochovaných praporců vložena do dřevěných rámců. Podařilo se však praporce dohledat pouze k cechům nacházejícím se v Havlíčkově Brodě a Chotěboři. Obrazové náplně praporců jsou po většinou stejného druhu. Jedná se o patrona cechu, u kterého jsou vyobrazeny znaky řemesla nebo v menší míře o vyobrazení štítu se samotným znakem. Vyobrazení patrona souviselo s jejich ukováváním v kostelech.

Cechovní ferule se dochovaly pouze z Havlíčkova Brodu nebo u Chotěboře, ale ne zrovna v hojném počtu¹⁰⁶. Byly vyrobeny převážně ze dřeva, v ojedinělých případech z keramické hlíny. Ferule ve svém terči nesly znamení řemesla. Bývaly zdobené řezbou, a nebo malované. Nejhojnější výskyt ferulí je v 1. polovině 18. století.

Ostatní cechovní památky se dochovaly vždy po jednom, dvou kusech. Hovoříme tu o truhlici, džbánech, sklenici, hmoždíři, smetáku nebo vývěsním štítu. Dochovaly se Havlíčkova Brodu a Chotěboře.

Jak je patrné ze sestaveného katalogu, nejzdobnější cechovní heraldika a sfragistika je datována do konce 16. a 17. století. Používaly se složitější a ozdobnější znaky a symboly. Každá pečeť, nebo jiný předmět daného cechu byl zároveň předmětem reprezentativním, a tudíž jeho vzhledu byla dáвана patřičná důležitost.

Závěrem tedy zbývá pouze konstatovat: „Není-li cechů, tu nemůže být ani jejich výbavy.“¹⁰⁷ V roce 1731 byl Karlem VI. vydán generální cechovní patent, který pravomoci cechů výrazně omezil. Po vydání živnostenského řádu v roce 1859 začal význam některých řemesel upadat, jelikož začal být nahrazován jiným typem výroby. Jednalo se o továrny, jejichž provoz byl levnější a výroba zboží rychlejší. Jedná se například o soukeníky. K definitivnímu konci cechovních korporací tedy došlo 20. 12. 1859. Po tomto datu již nedochází ke vzniku žádných dalších cechovních korporací. Nevznikají ani další cechovní památky a jsou tak uzavřeny dějiny samotných cechů.

¹⁰⁶ Veškeré počty památek jsou zapsány v tabulkách v kapitole Cechovní heraldika a sfragistika.

¹⁰⁷ NOVOTNÝ, Antonín. *Pražské cechovní truhlice a korouhve*. Praha, Pražské nakladatelství V. Poláčka 1948, s. 6.

VII. Seznam pramenů a literatury.

Archiv Národního muzea v Praze, Eichlerova sbírka G.

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě, sbírka pečetidel.

Státní okresní archiv v Havlíčkově Brodě, fondy jednotlivých cechů.

Městské muzeum v Chotěboři, sbírka cechovních předmětů.

Muzeum Vysočiny v Havlíčkově Brodě, sbírka cechovních předmětů.

BUBEN, Milan. *Encyklopedie heraldiky*. Praha, Libri 2003. ISBN 80-7277-135-3

DOUBEK, Eduard. *Světlá nad Sázavou v zrcadle dějin*. Praha, Panorama 1992.

ISBN 80-7038-284-8

HÁLOVÁ - JAHODOVÁ, Cecílie. *Umění a život zapomenutých řemesel*. Praha, nakladatelství československých výtvarných umělců 1955.

HOFFMANN, František. *České město ve středověku*. Praha, Panorama 1992.

HRDLIČKA, Jakub. *Pražská heraldika*. Praha, Public History 1993. ISBN 80-901432-8-8

JANOTKA, Miroslav - LINHART, Karel. *Řemesla našich předků*. Praha, Svoboda 1987.

JANOTKA, Miroslav - LINHART, Karel. *Zapomenutá řemesla vyprávění o lidech a věcech*, Praha, Svoboda 1984.

KLAPKA, Karel. *Cechovní památky*. Ledec nad Sázavou, 1936.

KVÁŠOVÁ, Miroslava. *Pečeti a typáře městských obcí na pelhřimovsku*. Pelhřimov 1999.

LIŠKA, Karel - LUDVÍK, Mucha. *Klíč k našim městům*. Praha, Práce 1979.

NOVOTNÝ, Antonín. *Pražské cechovní truhlice a korouhve*. Praha, Pražské nakladatelství V. Poláčka 1948.

PETRÁŇ, Josef. *Dějiny hmotné kultury I*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1985.

ISBN 80-7184-085-8

RŮŽIČKOVÁ, Renáta. *Nejvzácnější sfragistické památky Státního okresního archivu v Chrudimi*. Chrudim 1997.

SEDLÁČEK, August. *Českomoravská heraldika*. Praha, Agro 1997. ISBN 80-7203-062-0

SLANEC, Jaroslav. *Vysočina historická města*. Jihlava, Kraj vysočina 2002.

SOCHR, Jiří. *Havlíčkův Brod v době předhusitské*. In Havlíčkovobrodsko. Havlíčkův Brod, 1989.

WINTER, Zikmund. *Zlatá doba měst českých*. 2. vydání. Praha, Odeon 1991. ISBN 80-207-0244-X

WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do počátku 19. století*. Praha, Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1906.

VIII. Přílohy

Havlíčkův Brod **pečeti**

5) cech kovářský, kolářský a bednářský

7) cech kožešnický

24) cech soukenický

28) cech ševcovský

30) cech tkalcovský

typáře

10) cech mlynářský

19) cech řemenářský

praporce

1) cech hrnčířský

13) cech novoševcovský

14) cech oplatkářský

31) tkalcovský cech

ferule

2) cech kolářský

16) cech pivovarský

29) cech ševcovský

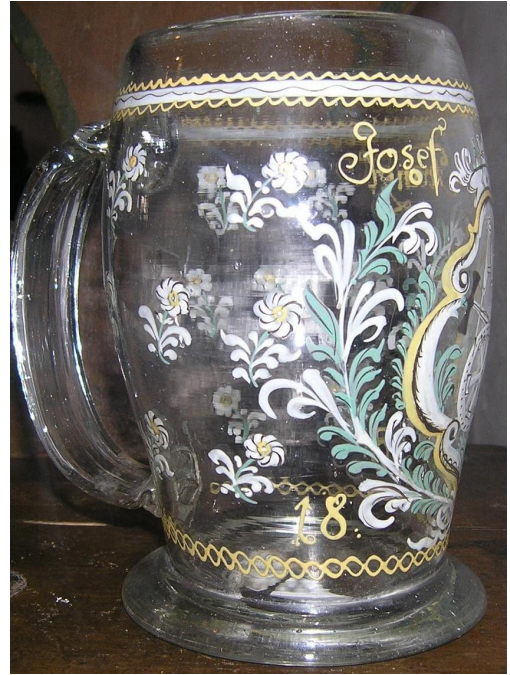
15) pekařský cech

21) cech řeznický

3) kolářský cech **džbány** **3)**

8) cech krejčovský

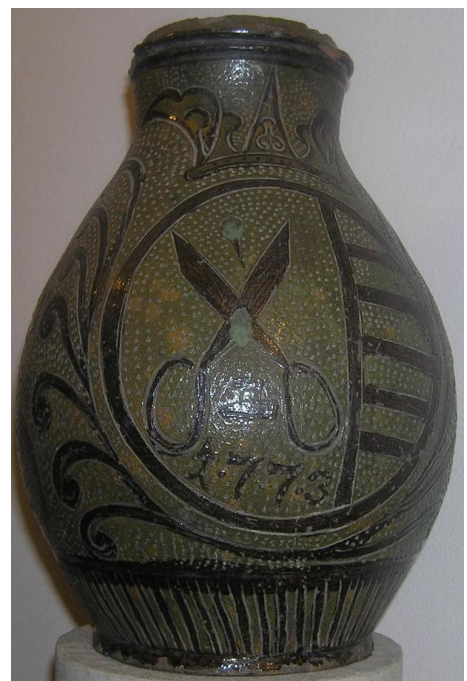

8)

22) cech řeznický

hmoždír

22)

Hmož
i. č. Z.

sklenice
4) cech kolářský

smeták

12) cech mlynářů a soukeníků

truhlice

17) cech postřihačský

Humpolec

pečetí

32) cech pekařský a mlynářský

33) cech společný

Chotěboř pečetí

36) cech kožešnický

41) cech soukenický

typáře

34) cech kovářský, kolářský, bednářský a zámečnický

37) cech koželužský

39) cech pekařský, mlynářský

40) cech řeznický

42) cech soukenický

43) cech soukenický

46) cech ševcovský

47) cech ševcovský

ferule

48) cech ševcovský

praporce

38) cech krejčí

35) společný cech

44) cech stavebních řemesel

45) cech stavebních řemesel

50) cech tkalcovský

vývěsní štíty

49) cech ševcovský

Krucemburk

typáře

51) cech mlynářský a pekařský

52) cech řeznický

Ledeč nad Sázavou

pečeti

53) cech hrnčířský

54) cech krejčovský a postřihačský

55) cech mlynářský

56) cech pekařský

57) cech pekařský a perníkářský

58) cech kloboučnický a postřihačský

59) cech řeznický

60) cech sladovnický

61) cech soukenický

62) cech společný

63) cech zednický

Pohled

pečeti

64) cech krejčovský a ševcovský

Přibyslav

pečeti

65) cech hrnčířský

67) cech mezulánský

Světlá nad Sázavou

pečeti

69) cech sdružený

70) cech krejčovský a postřihačský

71) cech mlynářský, perníkářský a pekařský

72) cech ševcovský

74) cech zednický

typáře

73) společný cech

Vilémov

pečeti

75) cech společný pěti řemesel

IX. Resumé

The subject of this piece of paper is the guild heraldy and sigillography of the area of Havlíčkův Brod. This piece of paper is divided into several parts. The first part is concerned with a brief history of the guilds – their development, the period of their greatest prosperity and the period of their final extinction. The history of various crafts is described in more details. This history is aimed at the presence of crafts at Havlíčkův Brod and the factual evidence of these crafts on the staked-out area. Stages of the guild hierarchy and an account of individual positions of guild are introduced there.

The brief history of each city where guilds were inherited in and where we can therefore document guild's existence by extant objects is mentioned in this piece of paper. But the fundamental part of the work is a catalog elaborated of guilds' relics which come from the staked-out area. The catalog is in alphabetical order according to individual towns. In accordance with these towns are alphabetically enumerated various crafts. There are the most important information as the guild, the dating, the brief characterization, the site of placing etc. characterized at every extant object. The head of the work is a study of several pages which is concerned with comprehensive summary of the situation of guilds of the area of Havlíčkův Brod. In account on lucidity there are several charts and a graph in this study that are approximating the situation by factual dates. Individual extant relics are collated with and they are recounted in more details. There is also the development of individual signs parsed

from the beginning of the existence of guilds' corporations to the time of the most decorative signs and their final disappearance.

There were 56 guilds' corporations existing at the area of Havlíčkův Brod. There are 75 guilds' relics surviving. The most extensive group of these relics is the group of guild seals. The oldest ones are stored in plates made of an iron, a wood or a natural wax. Thanks to these plates the condition of seals is well-preserved considering their old age. But of course seals can also be affixed on documents. From the beginnings of a sealing by a Spanish wax were seals mostly just affixed on documents. The Spanish wax was more immune from ambient conditions than the previously used wax. Seals were impressed on mostly by a red wax but in some few cases we can also find a black wax or a seal under a paper cover.

Guild sealing-sticks are quite unique. They were made of irons as silver, brass or copper. At the area of Havlíčkův Brod can be found out several types of sealing-sticks. They could be wearing hung around a neck, their handle was winged, richly decorated and folding. There was a chain threaded a handle. Handles were formed into various geometrical shapes as a simple shape of cylinder or a shape of a pear.

Guild truncheons (a sceptre which was used by guild masters as a symbol of their dignity) are extant from Havlíčkův Brod and Chotěboř. In most cases they were made of wood and they were decorated by a carving. But in some few we can found them made of potter's clay. Guild truncheons were bearing sings of the particular craft on a disk.

Guild gonfalons are rare findings. Each guild had its own gonfalon which was stowed at their altars at churches. Thanks to this stowage are some of the gonfalons extant. But this happened only in the cases when after the expiration of guild corporations the gonfalon was handed to the local museum. In most cases the gonfalon had to go through the renovation and was framed in a wooden frame after the handing. This is the reason why the most of extant gonfalons is stored in frames today. But we can also found them without frames.

The guild heraldy and sigillography of the area of Havlíčkův Brod were most decorated toward the end of the 16th and the beginning of the 17th century. New and complex motifs were used. In the year of 1731 the Czech king Charles VI issued general guild edict which markedly limited guilds' powers. Guild corporations were definitely abolished on the 20th of December, 1959.

